

Moviments secessionistes i estratègies d'internacionalització: un estudi comparatiu

CATALONIA
GLOBAL
INSTITUTE

Abril 2023

Informe VI

CATALONIA
GLOBAL
INSTITUTE

Catalonia Global Institute

El Catalonia Global Institute és un centre d'anàlisi d'afers internacionals que té com a objectiu dotar a la societat catalana de pensament propi en política global. Pensem que la societat catalana i les seves institucions seran més capaces de projectar-se i defensar els seus interessos a escala global si adopten una visió renovada tant del lloc que Catalunya ocupa al món, com del que pot aportar-hi. Les nostres activitats arrelen en la idea que el sistema internacional es regeix pels interessos dels Estats, i que Catalunya ha de definir els seus interessos nacionals d'acord amb la seva idiosincràsia, valors i aspiracions pròpies.

Autors:

Abel Riu, Miquel Vila, Jofre Rocabert, Rosa Cabús, Daniel Roldan, Adrià Fortet.

Publicat pel Catalonia Global Institute

Barcelona, Abril 2023

cataloniaglobal.cat

Attribution-NonCommercial-NoDerivatives
4.0 International
(CC BY-NC-ND 4.0)

Índex

Sumari executiu	4
Introducció	5
Irlanda	8
Eslovènia	13
Israel	18
Sudan del Sud	22
Kosovo	25
Taiwan, República de la Xina	31
Somaliland	36
Kurdistan Iraquià	41
Escòcia	46
Catalunya	50
Conclusions	55

Sumari executiu

Aquest informe analitza les estratègies internacionals d'interacció diplomàtica i paradiplomàtica de deu moviments secessionistes, entitats estatals parcialment reconegudes i estats actualment membres de les Nacions Unides, d'Europa, Àsia i Àfrica. Estudiem com es comporten diferents actors que aspiren a obtenir el reconeixement internacional i com les seves accions contribueixen a l'èxit o fracàs de la seva secessió.

L'estudi identifica com entitats similars a estats, sense reconeixement o amb reconeixement internacional limitat, així com estats amb ple reconeixement internacional, han interactuat en el passat o interactuen actualment amb la comunitat internacional, i quines estratègies segueixen per maximitzar-ne les seves interaccions. L'informe mostra tres tipus de casos: estats totalment reconeguts, estats *de facto* sense o amb reconeixement limitat, i moviments secessionistes que no han aconseguit la independència. Aquesta diferenciació té com a objectiu comprendre la gradació en el reconeixement internacional, el pas crucial que converteix un estat en part de la comunitat internacional.

L'informe identifica els següents punts clau:

- Obtenir reconeixement internacional és l'objectiu més comú d'entitats similars a estats i moviments secessionistes que busquen legitimació com a estat sobirà, jugant un paper clau per entrar a l'ONU i assegurar-se el suport internacional.
- La paradiplomàcia selectiva, la interacció sense reconeixement i l'existència d'estructures de control territorial són eines essencials per maximitzar les relacions i reconeixement internacionals.
- La credibilitat, la unitat estratègica i ser percebut com un actor determinat a assolir els seus objectius, juntament amb el suport popular a la independència, són factors essencials per cercar i obtenir reconeixement internacional.
- Les violacions dels drets humans i la secessió correctiva són elements comuns de la narrativa per obtenir suport internacional, sobretot en casos passats o presents de violacions estructurals dels drets humans.
- L'existència de bones pràctiques de governança, tenir un passat colonial i els interessos de tercers són emprats per obtenir reconeixement internacional
- La consciència de la importància geoestratègica és un factor clau per maximitzar les possibilitats d'involucrament i reconeixement de tercers, especialment quan es tracta de potències regionals o globals.

Introducció

En aquest informe analitzarem les estratègies internacionals d'interacció diplomàtica i paradiplomàtica de deu moviments secessionistes i entitats reconegudes parcialment com a estats d'arreu del món. Revisarem les condicions geopolítiques i els entorns que han influït en les seves accions, enmarcant les seves possibilitats, tot apuntant les semblances en la forma com les aborden. El nostre objectiu és comprendre com es comporten diferents actors que aspiren a aconseguir el reconeixement internacional i com això contribueix a l'èxit o fracàs dels seus intents de secessió. Revisarem casos a Europa, Àsia i Àfrica, i seleccionarem tant casos en curs com nacions que ja han aconseguit la independència durant el segle XX o al principi del segle XXI.

Encara que els estats són la unitat fonamental en les relacions internacionals, la qüestió de quant n'hi ha està lluny de ser resolta. Hi ha 193 membres de les Nacions Unides (ONU), l'organització internacional més gran i important. Alguns d'aquests no tenen un reconeixement universal, la qual cosa significa que hi ha altres membres de l'ONU que no els veuen com a iguals del sistema internacional. A més, hi ha diverses entitats que tenen els requisits materials i territorials per a l'estatut estatal, tal com ho determina la Convenció de Montevideo: un territori, un govern, una població permanent i la capacitat d'establir relacions amb altres estats. Tanmateix, no són membres de l'ONU i només són reconeguts per uns pocs països o per entitats que elles mateixes no en són membres. Finalment, hi ha centenars de grups arreu del món políticament mobilitzats per reclamar la independència per a les seves comunitats, però sense cap reconeixement internacional.

Hi ha una enorme variació en les capacitats d'entitats no reconegudes, així com en les seves narratives i en els graus d'interacció entre elles i els estats generalment reconeguts. Algunes d'aquestes entitats parcialment reconegudes tenen forces armades, parlaments, control indiscutible de les seves fronteres, comerç i fins i tot el reconeixement per part de membres de l'ONU. Aquests actors són importants per l'estudi del sistema internacional, ja que estats àmpliament reconeguts s'interrelacionen constantment amb actors semblants a estats no reconeguts, així com amb governs amb els quals no tenen relacions oficials.

Per exemple, el 2021 les negociacions entre el govern talibà i els Estats Units van acabar amb la retirada de les forces nord-americanes i altres aliats d'Afganistan. Fins a dia d'avui, l'Emirat Islàmic d'Afganistan no és reconegut oficialment per cap altre govern del món. També hi ha el cas de Somalilàndia, un estat no reconegut al Mar de la Plata, té importants connexions comercials amb els estats del Golf i ocupa una posició política rellevant a l'Àfrica Oriental, tot i que no és reconegut. Negar la seva existència i la seva capacitat d'acció faria impossible entendre les complexitats de la regió.

Això vol dir que centrar-se només en estats universalment reconeguts ens dona una visió limitada de la complexitat de les realitats internacionals. De fet, hi ha membres de l'ONU amb menys control territorial sobre les seves fronteres internacionalment reconegudes, com Líbia, Sudan o Afganistan, que algunes entitats autogovernades que no en són membres. Altres són moviments polítics amb diferents formes d'autonomia dins dels seus estats, però sense control territorial i/o una clara intenció de ser reconeguts com a independents. En aquest informe, analitzarem aquesta realitat per proporcionar informació sobre com els actors semblants a estats

sense o amb reconeixement limitat interaccionen amb la comunitat internacional i quines estratègies segueixen per augmentar-lo.

Hi ha diverses maneres de dividir aquest continuum. Podem, per exemple, distingir entre aquelles entitats que són reconegudes per almenys alguns membres de l'ONU i aquelles que no tenen cap mena de reconeixement; o bé entre aquelles que han declarat la seva independència (amb èxit o no) i aquelles que no ho han fet. Tanmateix, cap d'aquestes categoritzacions no permet discernir clarament entre moviments polítics dins de països independents. A la pràctica, ser un membre de ple dret de la comunitat internacional normalment requereix no només una certa capacitat material en els termes esmentats anteriorment, sinó també que altres estats et reconeguin com un d'ells. També requereix que el reconeixement sigui concedit per almenys una de les principals potències globals.

Justificació dels casos

Algun dels casos que incloem en aquest informe són reconeguts àmpliament a l'actualitat i són membres de l'ONU, d'altres són antics membres de l'ONU que actualment només gaudeixen d'un reconeixement limitat o tàcit, i alguns altres són simplement moviments que lluiten per la independència amb diferents graus d'institucionalització subestatal. Els casos seleccionats tenen la intenció de cobrir un ampli ventall d'entitats semblants a estats, aquells que es van convertir en estats independents i van progressar des d'una situació de no reconeixement fins a gaudir d'un reconeixement internacional ampli, incloent Irlanda (membre de l'ONU), Israel (membre de l'ONU), Eslovènia (membre de l'ONU), Sudan del Sud (membre de l'ONU) i Kosovo (no membre de l'ONU); entitats semblants a estats amb un reconeixement limitat o sense reconeixement, com Taiwan (República de la Xina) i Somalilàndia; i aquells que poden gaudir d'un cert grau d'institucionalització, però la seva interacció internacional es limita a demanar suport per a la independència: el Kurdistan iraquià, Catalunya i Escòcia.

Es tracta doncs d'una mostra de conveniència, però suggerim que aquesta ofereix un conjunt pertinent de factors i condicions per estudiar les estratègies d'implicació internacional. Reconeixem el repte d'estudiar casos tan diferents entre sí en totes les dimensions. Per aquesta raó, aquest informe no pretén establir analogies polítiques entre els casos estudiats. Tots tenen antecedents històrics, ideològics, legals, institucionals, materials i culturals molt diferents. El fet que puguin tenir objectius similars no significa que siguin el mateix. La nació i l'autodeterminació són, al mateix temps, valors universals i particulars, on dos casos poden ser superficialment semblants, però mai iguals.

Per tant, la nostra intenció no és identificar regles universals ni construir un argument normatiu a favor o en contra de cap dels casos que presentem. El Catalonia Global Institute, com a think tank, dona suport obertament el dret a l'autodeterminació de Catalunya. Tanmateix, l'entitat, en tant que institució de recerca, i els autors d'aquest document, com a individus, no prenen posicions sobre la legitimació de les demandes de la nació i el reconeixement internacional de cap dels casos exposats en aquest informe. Així és com en aquest estudi volem assenyalar la complexitat de les relacions polítiques en un sistema interestatal. Presentarem la fluïdesa de les fronteres i de les identitats nacionals com una realitat humana internacional i històrica, però no prendrem posicions normatives sobre casos específics. Ens centrarem, així doncs, en les estratègies d'interacció diplomàtica i paradiplomàtica per entendre el que fa que alguns dels actors estudiats aconseguixin els seus objectius.

Irlanda

1. Context històric

A partir de la dècada de 1880, el Partit Parlamentari Irlandès (IPP) va exigir l'autogovern a la Gran Bretanya.¹ El 1912, es va concedir l'autonomia i això va portar a una situació crítica: la formació dels "Voluntaris de l'Ulster" per resistir la devolució, d'una banda, i dels "Voluntaris Irlandesos", de l'altra.² El 1916, dos anys després de l'esclat de la Primera Guerra Mundial, hi va haver una insurrecció dramàtica contra el domini britànic a Irlanda: l'Aixecament de Pasqua.³ Milers de rebels irlandesos es van apoderar de l'oficina general de correus de Dublín i d'altres edificis de la ciutat.⁴ Així és com Patrick Pearse va proclamar el naixement de la república irlandesa. Al cap d'una setmana, les tropes britàniques van poder sufocar la rebel·lió. La resposta britànica -afusellaments i empresonaments- va aconseguir el que no havia obtingut la rebel·lió: una intensificació del sentiment nacionalista entre els rebels irlandesos,⁵ galvanitzant el suport al *Sinn Féin*, el partit que van fundar els republicans. A més, la identitat nacional es construeix, a banda i banda, a partir de la religió: el protestantisme britànic i el catolicisme irlandès.

El *Sinn Féin* va triomfar a les eleccions generals irlandeses de 1918, part de les eleccions generals del Regne Unit. Això va portar a la creació d'un parlament alternatiu a Dublín, el *Dáil Éireann*.⁶ El 21 de gener de 1919, el mateix dia que el *Dáil Éireann* va aprovar una Declaració d'Independència, va coincidir per casualitat amb l'afusellament de dos oficials de la *Royal Irish Constabulary* (RIC), donant la impressió que les forces parlamentàries i militars republicanes estaven actuant conjuntament.⁷ Tanmateix, hi va haver un moviment polític: el maig de 1919, Eamon de Valera va ser elegit president del *Dáil Éireann*. Va nomenar un gabinet que incloïa entre d'altres Arthur Griffith, Cathal Brugha i Michael Collins. Aquest últim havia de dirigir l'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA). Va ser un successor dels voluntaris irlandesos, funcionant com a organització paramilitar republicana.

La Guerra de la Independència va començar el 1919 i va acabar el 6 de desembre de 1921 amb el Tractat anglo-irlandès negociat per Griffith i Collins. El tractat va concedir la independència a 26 dels 32 comtats irlandesos, establint l'Estat Lliure d'Irlanda.⁸ Oferia autonomia, tot i que continuava sent un domini de l'Imperi Britànic. L'Estat Lliure d'Irlanda era una monarquia

¹ Els Editors de Irish War, "Irish War of Independence," *The Irish War*, accedit el 25 de Febrer, 2023, <https://www.theirishwar.com/history/irish-war-of-independence/>.

² *Ibid.*

³ Richard English, *Armed Struggle: The History of the IRA* (New York, NY: Oxford University Press, 2003), 5.

⁴ Els Editors de l' Encyclopaedia Britannica, "Easter Rising," *Encyclopaedia Britannica*, March 13, 2023.

⁵ English, *Armed Struggle: The History of the IRA*, 5.

⁶ *Ibid.*, 15.

⁷ *Ibid.*, 16.

⁸ Paul Arthur, Kimberly Cowell-Meyers, i els editors de l'Encyclopaedia Britannica, "Sinn Féin," *Encyclopaedia Britannica*, 13 de març, 2023, <https://www.britannica.com/topic/Sinn-Fein>.

constitucional, amb un parlament lliure. El parlament era bicameral, pensat pels britànics per protegir la minoria protestant. La Irlanda republicana es va dividir pel tractat de 1921, cosa que Griffith i Collins van argumentar que podria ser la base per construir la nova república. De Valera s'hi va oposar. Els dos bàndols van lluitar l'un contra l'altre a la guerra civil irlandesa de 1922 a 1923.⁹ La part contrària al Tractat va perdre. El 1937, el nou partit de Valera, Fianna Fáil, va presentar una nova constitució que establiria l'estat sobirà d'Irlanda.¹⁰ Finalment, el 18 d'abril de 1949, Irlanda va abandonar la Commonwealth i es va independitzar completament.¹¹

2. Objectius d'internacionalització

Els nacionalistes irlandesos volien la independència del domini britànic. La recerca de l'emancipació s'havia dividit en dos fronts. En primer lloc, el moviment irlandès es va enfrontar a desacords en les tàctiques per aconseguir la independència: pacífica o violenta. En segon lloc, també hi va haver un xoc en el ritme, tant si s'havia d'aconseguir de manera progressiva, erosionant la legitimitat britànica sobre l'illa i agafant tot el que era possible en aquell moment, o tot alhora. Després de la independència, l'IRA a Irlanda del Nord va buscar un estat unificat a l'illa. Tanmateix, en qualsevol cas, l'objectiu sempre havia estat la independència total del Regne Unit.

Un altre objectiu important per a Irlanda va ser la recerca del reconeixement per part de la comunitat internacional. Per aconseguir-ho, Irlanda va intentar utilitzar constantment el context global al seu favor. Irlanda es va comprometre amb el nou ordre mundial de drets i justícia del president Woodrow Wilson. Fins i tot, va enviar una delegació —tot i que sense gaire èxit— a la Conferència de Pau de París de 1919. Tot i que el lobby d'Irlanda no va anar lluny a causa de l'oposició britànica, va intentar activament traduir les seves paraules en accions palpables per intentar guanyar-se la simpatia de la comunitat internacional.

3. Relat

Una primera línia de la narrativa irlandesa per a la independència està arrelada en greuges històrics, polítics i econòmics. Al segle XII, els soldats anglonormands van envair Irlanda.¹² Amb el temps, l'antipatia intercomunitària entre protestants i catòlics va continuar i es va intensificar a principis del segle XVII durant la *Plantació de l'Ulster* en el regnat de Jaume I.¹³ "La plantació" va consistir en la colonització sistemàtica de la zona de la península d'Ards a l'Ulster. L'objectiu era protegir-se de la resistència i alhora construir una societat basada en el protestantisme i la llei anglesa.¹⁴ Al segle XIX, els enfrontaments rurals entre els *orangistes* protestants i els *cintes verdes*

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Christopher L. Pastore, "How the Irish Won Their Freedom," *The New York Times*, 21 de gener, 2019, <https://www.nytimes.com/2019/01/21/opinion/how-the-irish-won-their-freedom.html>.

¹¹ *Ibid.*

¹² Robert W. White, "The Irish Republican Army: An Assessment of Sectarianism," *Terrorism and Political Violence* 9, no. 1 (1997): 24.

¹³ Marc Mulholland, *Northern Ireland. A Very Short Introduction* (New York, NY: Oxford University Press, 2002), 2.

¹⁴ *Ibid.*, 2.

catòlics van augmentar, i la Batalla de Garvagh el 1813 en va ser un bon exemple.¹⁵ A principis del segle XX, Irlanda encara era governada com una colònia, malgrat que s'hagués integrat al Regne Unit el 1801.

Una segona línia del republicanisme irlandès es va plasmar en la preservació de la fe, és a dir, del catolicisme. Això és comú a les guerres civils. Si bé les persones consideren molts aspectes a l'hora de definir la seva identitat, en aquests casos, les persones recorren a altres identitats a la recerca de distinció. Tanmateix, com s'ha dit anteriorment, aquest no va ser el principal motor. No obstant això, en transmetre la fe catòlica, d'alguna manera, la gent transmetia la idea de la resistència i la ira pels mals comesos pels britànics -atrocitats, lleis penals i robatori de béns.-¹⁶

En tercer lloc, també hi havia un aspecte cultural. A finals del segle XIX es va crear l'Associació Atlètica Gaèlica que va rebutjar els esports britànics.¹⁷ Això va alimentar la identitat irlandesa fins al punt que Patrick Pearse -executat després de l'Aixecament de Pasqua- va dir: "[la Lliga Gaèlica va ser] la influència més revolucionària que ha arrelat a Irlanda".¹⁸ Així, en part, el republicanisme irlandès pretenia protegir les seves tradicions.

4. Entorn geoestratègic i interès exogen

L'Aixecament de Pasqua de 1916 no es pot desvincular de la Primera Guerra Mundial. Per als rebels irlandesos, la guerra semblava l'oportunitat perfecta per atacar la Gran Bretanya.¹⁹ John Devoy -un rebel exiliat- i Roger Casement -un antic diplomàtic britànic- es van reunir amb diplomàtics alemanys, i van arribar a un acord en virtut del qual, si Alemanya proporcionava experiència militar i armament, Irlanda es mantindria neutral en la guerra.²⁰ Tanmateix, el vaixell que transportava el material va ser enfonsat i mai no va arribar.

Tot i que el món no veia favorablement un potencial estat independent irlandès, el context va coincidir amb els *Catorze punts* del president Woodrow Wilson després de la guerra. Aquests incloïen "garanties mútues d'independència política i integritat territorial a grans i petits estats per igual".²¹ De nou, tot i que això no estava pensat per a Irlanda, s'adaptava perfectament a la causa irlandesa.

5. Acció institucional

¹⁵ *Ibid.*, 8.

¹⁶ Eamon Collins i Mick McGovern, *Killing Rage* (London: Granta Books, 1997), 36.

¹⁷ Pastore, "How the Irish Won Their Freedom."

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ English, *Armed Struggle: The History of the IRA*, 5.

²⁰ Editors de la BBC, "Easter Rising 1916: How an Irish Rebellion Sought International Help," *BBC News*, 26 de març, 2016, <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-35809722>.

²¹ Els editors de l' *Encyclopaedia Britannica*, "Fourteen Points," *Encyclopaedia Britannica*, 3 d'Abril, 2023, <https://www.britannica.com/event/Fourteen-Points>.

L'Estat Lliure d'Irlanda va invertir un gran esforç en les seves relacions diplomàtiques. El 1923, l'Estat Lliure d'Irlanda es va unir a la Societat de Nacions.²² Va ser un moment d'optimisme, ja que va ser un pas molt significatiu cap a la formació de l'estat independent. Com s'ha dit anteriorment, tot i que els esforços irlandesos van ser destacats, aquest assoliment no es pot desvincular dels principis sorgits després del final de la Primera Guerra Mundial. Els Estats Units van reconèixer l'Estat Lliure d'Irlanda el juny de 1924;²³ el 1955, Irlanda es va convertir en membre de les Nacions Unides; i el 1973, Irlanda es va unir a la Comunitat Econòmica Europea. Això va permetre a Irlanda expandir i diversificar la seva economia i no només ser un apèndix subdesenvolupat dels britànics.²⁴ En particular, Irlanda va aprofitar la política agrària comuna. També va saber aprofitar el fet de presentar-se com un lloc atractiu per a la inversió estrangera directa (IED), accedint al mercat europeu.²⁵ Actualment, Irlanda està plenament integrada i forma part de moltes organitzacions internacionals com l'OSCE i l'OFMI, entre d'altres. Tot i així, val la pena assenyalar que Irlanda no és membre de l'OTAN, amb la qual coopera en el marc del programa *Partnership for Peace* (PfP).²⁶ Irlanda mai no va sol·licitar formalment unir-se a l'OTAN a causa de la seva política de neutralitat, a més de les reclamacions de sobirania restants sobre Irlanda del Nord, territori britànic, membre de l'OTAN.

6. El paper de la diàspora

La diàspora irlandesa va jugar un paper important en la seva recerca d'emancipació. Al llarg de la història irlandesa, els Estats Units han estat la destinació més popular: el 1891 va assolir un màxim d'1,8 milions de persones,²⁷ a causa de la *Gran Fam* de la dècada de 1840, tot i que l'emigració irlandesa als Estats Units ja era anterior. A més dels EUA, la diàspora irlandesa també es va instal·lar al Regne Unit, Canadà, Austràlia i Nova Zelanda, és a dir, a majoritàriament països de parla anglesa. Curiosament, és una de les diàspores més unificades del món, i que es caracteritza per un gran sentit de la camaraderia.²⁸ Actualment, es diu sovint que hi ha una diàspora de 70 milions.²⁹ Aquest gran nombre es deu a la definició, que inclou persones "d'ascendència irlandesa que viuen a l'estranger".³⁰

²² Pastore, "How the Irish Won Their Freedom."

²³ Department d'Estat dels Estats Units, "A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: Ireland," *Office of the Historian, Foreign Service Institute*, <https://history.state.gov/countries/ireland>.

²⁴ Ben Tonra, "Ireland and the European Union" (Oxford University Press, 23 de desembre, 2019), <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.505>.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ Bureau of European and Eurasian Affairs, "U.S. Relations With Ireland," *Bilateral Fact Sheet*, 2 de juny, 2022, <https://www.state.gov/u-s-relations-with-ireland/>.

²⁷ Els editors d'Ireland Roots, "Ireland's Diaspora," *Ireland Roots*, <https://irelandroots.com/ireland-diaspora.htm>.

²⁸ Els editors de Pilot Guides, "The Irish Diaspora," *Pilot Guides*, <https://www.pilotguides.com/study-guides/the-irish-diaspora/>.

²⁹ Department d'Afers Exteriors d'Irlanda, "Irish Emigration Patterns and Citizens Abroad," 20 de juny, 2017, <https://www.dfa.ie/media/dfa/alldfawebsitemedia/newspress/publications/ministersbrief-june2017/1--Global-Irish-in-Numbers.pdf>.

³⁰ *Ibid.*

Tot i que el 1919 els irlandesos no van aconseguir convèncer el president Wilson perquè atorgués el reconeixement diplomàtic al seu estat recentment declarat, els irlandesos van comprendre ràpidament el potencial de la diàspora als EUA,³¹ com a mitjà per pressionar els governant nord-americans i modelar la política exterior nord-americana segons els seus interessos.³² Hi havia molts grups d'ajuda, com ara "Friendly Sons of St. Patrick", "l'Ancient Order of Hibernians" i el "Clan na Gael" que van recaptar diners per a la causa.³³ Mentre que moltes organitzacions estaven recaptant diners per a l'ajuda humanitària, n'hi havia que enviaven armes. El lobby va continuar després de la independència d'Irlanda, i durant els *Troubles*, el lobby al Congrés va continuar pressionant l'administració Nixon en la recerca de la unificació d'Irlanda del Nord.³⁴

³¹ Timothy J. White i Emily M Pausa, "When Did the Irish-American Diaspora Make a Difference? Influencing US Diplomacy towards Northern Ireland," *A Journal of Irish Studies* no. 9 (2019): 329–46, <http://dx.doi.org/10.13128/SIJIS-2239-3978-25520>.

³² *Ibid.*

³³ Pastore, "How the Irish Won Their Freedom."

³⁴ White i Pausa, "When Did the Irish-American Diaspora Make a Difference? Influencing US Diplomacy towards Northern Ireland."

Eslovènia

1. Context històric

Eslovènia és un estat independent amb reconeixement universal que va declarar la seva independència l'any 1991, sent actualment membre de la Unió Europea i l'OTAN. Abans de la independència, Eslovènia va formar part durant segles de l'Imperi dels Habsburg. Després de la Primera Guerra Mundial i del consegüent desmantellament de l'Imperi Austrohongarès, Eslovènia es va integrar al Regne de Serbis, Croats i Eslovens, que finalment va ser rebatejat com a Iugoslàvia.

En el període posterior a la Segona Guerra Mundial, Iugoslàvia es va convertir en un estat federal socialista sota el lideratge del mariscal Josip Broz Tito. Sota la Iugoslàvia socialista, Eslovènia es va convertir en una de les seves repúbliques constituents -juntament amb Croàcia, Bòsnia i Hercegovina, Sèrbia, Macedònia i Montenegro- i tenia una constitució pròpia, que preveia l'autogovern en qüestions relacionades amb la cultura, la llengua, l'educació o l'economia. A més, Eslovènia tenia certs poders en política de defensa a través del seu propi cos de defensa territorial. Tanmateix, les decisions importants en àrees clau com la política exterior i de seguretat estaven reservades al govern federal amb seu a Belgrad.

Eslovènia va ser l'estat federat més ric en PIB per càpita durant la República Federal Socialista de Iugoslàvia. La seva economia es basava en una indústria diversificada que anava des de maquinària fins a productes químics i tèxtils. A més, la seva mà d'obra barata altament qualificada, combinada amb la seva proximitat geogràfica a Itàlia, Àustria i Alemanya, van fer d'Eslovènia una zona molt atractiva per a les inversions estrangeres. Malgrat això, a la dècada de 1980 l'economia eslovena, i en general la iugoslava, va iniciar un període de declivi a causa de factors com ara una gran càrrega del deute, una inflació desenfrenada i la incapacitat per promoure innovació econòmica.

La dècada de 1980 també va ser una dècada complicada en termes polítics. Fins a aquell moment, el mariscal Tito havia aconseguit mantenir les tensions ètniques sota control, assegurant una relació de poder equilibrada entre els estats federats del país. Tanmateix, la mort de Tito el 1980 va desencadenar un període de tensió política que, juntament amb una notable inestabilitat econòmica, va alimentar les tensions entre les diferents ètnies del país. A finals de la dècada, el nacionalisme serbi va començar a exigir un fort paper predominant per a Sèrbia dins de Iugoslàvia i va reduir l'autonomia de les seves dues províncies autònomes: Vojvodina i Kosovo.

En aquest context, a finals dels anys vuitanta Eslovènia va començar a sentir-se amenaçada i les elits polítiques i el conjunt de la societat van començar a considerar la perspectiva de la independència com una opció plausible. Un moment clau per a l'articulació oberta de les opinions independentistes va ser la publicació del número especial de la revista Nova Revija el gener de 1987, que contenia una recopilació d'articles de diversos autors titulada "Contribucions al Programa Nacional Eslovè".

Les autoritats eslovenes finalment van convocar un referèndum d'autodeterminació el desembre de 1990, en el qual l'aprovació de la independència va obtenir una majoria aclaparadora d'un 95,7% a favor i una participació del 90,3%. Després d'intentar sense èxit arribar a un acord amb Belgrad sobre la implementació d'una secessió ordenada, Eslovènia finalment va declarar la independència el 25 de juny de 1991. El govern iugoslau liderat per Sèrbia va respondre amb una

operació militar a Eslovènia que no va assegurar el seu control sobre el territori eslovè després de deu dies d'hostilitats; d'aquí el seu nom històric: la Guerra dels Deu Dies.

2. Objectius d'internacionalització

Durant el període de la Iugoslàvia socialista, la independència no es considerava un objectiu prioritari a Eslovènia. Com s'ha explicat anteriorment, no va ser fins al 1987 que va començar a sorgir un important moviment independentista. L'objectiu de la independència va començar a considerar-se seriosament a causa de l'auge d'un discurs nacionalista serbi agressiu que va replantejar l'equilibri ètno-nacional imperant a Iugoslàvia³⁵. Aquest discurs s'havia cristal·litzat significativament amb el Memoràndum de l'Acadèmia de les Arts i les Ciències de Belgrad el 1986 i la presa de possessió de Slobodan Milosevic com a líder de la Lliga dels Comunistes de Sèrbia. En aquest context, romandre a Iugoslàvia va començar a ser considerat una amenaça existencial per a Eslovènia. Per tant, assolir la independència en el menor temps possible va esdevenir un objectiu cada cop més imperant.

És important tenir en compte que la República Socialista d'Eslovènia tenia algunes competències en política de defensa a través de la seva pròpia unitat de defensa territorial, la qual cosa va ser clau per poder neutralitzar l'acció de l'exèrcit iugoslau durant la guerra dels deu dies. Aquest és un factor molt important per entendre l'èxit en la consecució de l'objectiu clau de mantenir el control del territori eslovè després de la declaració d'independència en absència del suport d'una potència externa que estigués clarament interessada en la independència d'Eslovènia i donés suport militar al país. Un altre objectiu important de les autoritats eslovenes va ser aconseguir el reconeixement internacional, que es va preparar abans de la declaració d'independència amb la creació del Ministeri d'Afers Exteriors i la implementació de l'estratègia que descriurem a continuació.

3. Narrativa

L'enfocament subjacent era l'autodeterminació de la nació eslovena com a causa legítima i justa davant d'un discurs nacionalista serbi exloent que suposava una amenaça existencial per a Eslovènia³⁶. Aquesta amenaça a la nació, en el sentit més estricte del concepte, va ser la clau per invocar la causa remedial que legitimava la secessió. En aquest sentit, tres conceptes clau que volia transmetre Eslovènia eren, primerament, la impossibilitat de mantenir unida Iugoslàvia com a conseqüència de l'auge d'un nacionalisme serbi agressiu que pretenia trencar l'equilibri entre les nacions que formaven Iugoslàvia, amb els costos consegüents, ja que l'estructura de seguretat europea de mantenir unida Iugoslàvia era molt superior a la d'intentar provocar un desmantellament controlat de la federació.

En segon lloc, un argument remarcable que Eslovènia va presentar per defensar la seva independència va ser una apel·lació als valors democràtics. La Lliga de Comunistes d'Eslovènia havia acordat convocar les primeres eleccions democràtiques lliures al país l'abril de 1990, que van portar a la victòria de la coalició opositora Demos, desafiant obertament les instruccions de

³⁵ Milan Cvikl, Evan Kraft & Milan Vodopivec, "Costs and benefits of independence: Slovenia". *Communist economies and economic transformation*, Vol. 5, n°3 (1993). p. 295.

³⁶ Sabrina Ramet, "Confronting the past: the Slovenes as subjects and objects of history". *Družboslovne razprave*, XXIV (2008), 58: p. 33-34.

Belgrad. Les autoritats eslovenes van argumentar que amb la independència d'Eslovènia es podria avançar vers la plena democratització del país, un objectiu que era impossible dins de Iugoslàvia sota un règim marcadament autoritari que s'oposava obertament a la presa de decisions democràtiques³⁷. A més, el fort suport a la independència en el referèndum d'autodeterminació també va formar part de la legitimació democràtica de la secessió.

En tercer lloc, Eslovènia també va apel·lar al seu dret legal a l'autodeterminació, inclòs el dret a la secessió, tal com preveia la part introductòria de la Constitució de Iugoslàvia. Eslovènia va argumentar que la Constitució reconeixia que Iugoslàvia era una federació que es va construir sobre el consentiment original dels seus estats federats i que aquest consentiment es podia retirar en qualsevol moment. El lideratge de Sèrbia negava aquest extrem, ja que interpretava que l'autodeterminació ja s'havia exercit quan es va constituir la federació i la secessió era inacceptable.

4. Entorn geoestratègic i interès exogen

Aquesta narrativa es va articular de diverses maneres, per tal d'adaptar la perspectiva d'una Eslovènia independent als interessos de les potències implicades. En el cas d'Alemanya, i tenint en compte que Eslovènia era l'estat més ric de Iugoslàvia, hi havia un clar plantejament de presentar el país com un soci econòmic amb potencial per a l'economia alemanya³⁸ mitjançant una major integració a les seves cadenes de subministrament. La productivitat i el nivell d'educació i formació tècnica dels treballadors eslovens, combinat amb uns costos laborals força baixos, van fer d'Eslovènia una opció econòmicament atractiva per a Alemanya.

Berlín inicialment no va mostrar un interès directe en la independència d'Eslovènia, ja que es preocupava per l'efecte desestabilitzador que podria tenir a la regió dels Balcans, tot i que el benefici econòmic potencial d'una Eslovènia independent no va passar desapercebut. De fet, Alemanya primer va intentar abordar la potencial secessió d'Eslovènia -i Croàcia- en un marc multilateral que incloïa tota la Comunitat Europea i una forta cooperació amb França i el Regne Unit. No obstant això, poc després de l'atac de l'exèrcit iugoslau que va tenir lloc arran de la declaració unilateral d'independència, Alemanya va anar canviant gradualment la seva posició fins que va començar a pressionar unilateralment pel ràpid reconeixement d'Eslovènia com a estat independent, que Berlín va emetre el 23 de desembre de 1991.

Pel que fa a França i el Regne Unit, el potencial d'esdevenir un soci econòmic rendible no era tan present en el discurs de les autoritats eslovenes. Més aviat, els arguments que anaven dirigits a aquests països -i als Estats Units- es basaven en la idea que mantenir la unitat de Iugoslàvia a qualsevol preu era molt més perillós per a la seguretat de la regió balcànica que promoure una dissolució controlada, atès que el la continuïtat de l'estat iugoslau en aquest context era impossible.

Malgrat la justificació presentada pel govern eslovè, França i el Regne Unit no van mostrar inicialment un interès clar per la independència d'Eslovènia. Aquests països tenien una forta percepció de la independència d'Eslovènia com a element desestabilitzador i com a

³⁷ Emine Pandir. "Smooth and non-violent democratization: the case of Slovenia". Linköping University (2005): p. 38

³⁸ Tomas Zipfel, "Germany and the recognition of sovereignty of Slovenia and Croatia". *Perspectives*, No. 6/7 (1996), pp. 140.

desencadenant d'una perillosa inestabilitat a la regió dels Balcans, fet que els va portar a fer diversos moviments diplomàtics per impedir la promulgació de la declaració unilateral d'independència. A més, París i Londres també temien que la independència d'Eslovènia -i de Croàcia- pogués comportar una influència alemanya excessiva als Balcans³⁹.

Davant la política alemanya d'impulsar el reconeixement unilateral, el ministre francès d'Afers Exteriors va arribar a dir que el reconeixement unilateral de la independència d'Eslovènia per part d'Alemanya "retardaria Europa vint anys". Tanmateix, tant França com el Regne Unit, juntament amb la resta de la Comunitat Europea, es van comprometre a reconèixer Eslovènia el desembre de 1991, i van reconèixer formalment la independència d'Eslovènia el 15 de gener de 1992, al costat de tota la Comunitat Econòmica Europea. L'èxit de la defensa del país davant l'atac de l'exèrcit nacional iugoslau, així com la guerra en curs a Croàcia i la subsegüent declaració d'independència a Bòsnia i Hercegovina, van deixar clar que la dissolució de Iugoslàvia era inevitable i que negar-la ja no era una opció viable.

Els Estats Units tampoc no van mostrar cap interès en la independència d'Eslovènia pels mateixos motius esmentats anteriorment. A més, tot i ser un estat socialista, Iugoslàvia no estava alineada amb l'URSS durant la guerra freda. Per tant, la seva dissolució no es veia com un escenari que pogués aportar clars beneficis geoestratègics⁴⁰. En conseqüència, els Estats Units es van resistir a reconèixer la independència fins a l'abril de 1992, quan els fets sobre el terreny ja eren del tot irreversibles i la desintegració de Iugoslàvia era una realitat que ningú no podia continuar ignorant.

Finalment, el context en què es va produir la declaració unilateral d'independència i la posterior Guerra dels Deu Dies va estar marcat per l'inici de la desintegració de l'Estat iugoslau. Croàcia va declarar la independència el mateix dia que Eslovènia, i era probable que Bòsnia la declarés en un futur immediat. Com a conseqüència, l'exèrcit iugoslau va tenir forts incentius per prioritzar l'ús dels seus recursos militars al disputar el control d'aquests territoris que, a diferència d'Eslovènia, acollien grans poblacions d'ètnia sèrbia dins de les seves fronteres.

5. Acció institucional

En els anys previs a la declaració unilateral d'independència no es va dur a terme cap preparació diplomàtica important, bàsicament pel fet que fins al 1987 no s'havia començat a articular cap moviment independentista significatiu. La maquinària de recerca de suports diplomàtics es va posar en marxa els mesos immediatament anteriors al referèndum d'autodeterminació (desembre de 1990) i la posterior declaració d'independència (juny de 1991), amb la creació del Ministeri d'Afers Exteriors el maig de 1990. D'acord amb les prioritats d'Eslovènia, en aquell moment va establir contactes amb Alemanya i després amb França i el Regne Unit, a banda d'altres països europeus propers a Eslovènia, com Àustria i Itàlia. Més enllà d'Europa, dirigir-se als Estats Units era la principal prioritat.

³⁹ *Ibid*, p. 145

⁴⁰ Dejan Marolov. "The policy of the USA and the EU towards the disintegration of Yugoslavia". *International Journal of Science Tomorrow*, vol. 1, n°2 (2012), p. 9.

6. El paper de la diàspora

La diàspora eslovena durant el període previ a la independència era modesta en nombre. Tanmateix, a principis de la dècada dels noranta, la diàspora es va organitzar a través del Congrés Mundial Eslovè per influir en les opinions públiques dels països d'acollida sobre la independència d'Eslovènia, especialment en aquells països que es consideraven prioritaris. Per exemple, se suposa que les comunitats eslovenes que vivien a Alemanya es van coordinar amb les comunitats croates per donar forma a la política exterior alemanya sobre la desintegració de Iugoslàvia, tot i que no hi ha evidències de fins a quin punt aquestes diàspores van contribuir al gir alemany vers al reconeixement de la independència d'Eslovènia i de Croàcia⁴¹.

⁴¹ Daniele Conversi, "German Shadows in the Balkan Wilderness: International Reactions to the Recognition of Croatia and Slovenia". *Izvorni znanstveni rad Primljeno*, vol.19 (1998), p.160.

Israel

1. Context històric

Amb l'arribada de la modernitat, l'auge de les idees il·lustrades i la progressiva pèrdua d'importància de la religiositat en la vida pública, el poble jueu es va veure empès cap a una cruïlla de tres camins: 1) refermar-se en un rebuig a la modernitat que aïllaria el les comunitats jueves del progrés cultural, científic i tecnològic; 2) assimilar-se a les nacions gentils on residien; o bé 3) recuperar la perspectiva nacional latent i formular una identitat secular que obriria el camí cap a un estat-nació jueu. El primer camí va donar lloc als ultraortodoxos, el segon va afectar milions d'individus que van intentar renunciar a poc a poc a la seva identitat jueva, i el tercer va formar l'embrió del que seria el sionisme i l'establiment de l'Estat d'Israel⁴². En l'èxit d'aquest darrer camí hi va haver un component extrínsec, ja que l'antisemitisme va ser sempre un obstacle per a les propostes assimilacionistes, però per entendre per què va reeixir cal també tenir present la voluntat d'una part important del poble jueu de preservar la seva identitat.

En la mesura que tant els components més religiosos com els més laics havien escollit els altres camins, el sionisme era un moviment heterogeni al qual s'hi acostava gent molt diversa, fins i tot abans que Herzl li donés cobertura organitzativa i logística: víctimes de la discriminació i l'antisemitisme, grups culturalistes, joves idealistes o religiosos amb sensibilitat nacionalista, entre d'altres. Per aquest mateix motiu, les prioritats dins del sionisme també eren diferents i no hi havia consens en pràcticament res: ni sobre la llengua, ni sobre la ubicació del futur Estat ni sobre el paper de la religió. No és casualitat, doncs, que finalment es tendís a prioritzar les opcions més nacionalistes per a cadascuna d'aquestes qüestions: la llengua hebrea -amb un procés de revitalització sense comparació possible amb cap altra realitat històrica-⁴³, la perspectiva d'establir un estat jueu a Palestina i un impacte de la religió en la vida pública més gran del que haurien volgut les elits socialistes laiques que havien liderat el moviment sionista en un principi.

L'assoliment d'aquests objectius es va aconseguir en un període de mig segle: mentre la Palestina otomana només era la llar de 13.000 jueus el 1882, el 1948 Israel va declarar la independència d'acord amb els termes del Pla de partició de l'ONU, i va defensar aquesta declaració en una guerra que va acabar el març de 1949. El resultat va proporcionar a Israel més territori i un canvi demogràfic radicalment favorable: van arribar a un 90% de la població jueva, malgrat que l'any anterior només representava un 50% de la població, dins de les fronteres d'Israel previstes per les Nacions Unides, i el 1914 la proporció de població jueva en el conjunt de Terra Santa era del 10%. L'hàbil gestió de la situació -a través de la migració a l'època otomana i també a través de les negociacions durant el domini britànic- explica per què el moviment sionista va adquirir les dimensions suficients com per atreure el gruix de la població jueva, sobretot quan la dinàmica antisemita del període d'entreguerres va assolir el seu punt més àlgid en el marc de l'Holocaust. Després del 1949, Israel va continuar enfrontant-se a l'hostilitat i al no reconeixement de tots els estats del seu voltant, però tenia la força suficient -tant humana com

⁴² Ian Lustick. "For the Land and the Lord: Jewish Fundamentalism in Israel" (Council of Foreign Relations), pp. 30-39.

⁴³ La figura clau per a la revitalització de la llengua hebrea fou Eliezer Ben-Yehuda, el qual sempre va tenir clar que el projecte tenia finalitats nacionals i que "la llengua hebrea només sobreviurà si revivim la nació i la retornem a la pàtria". Sobre aquesta qüestió, veure l'article "Confessions of a Polyglot" publicat a *Haaretz* el 23 de novembre de 2008.

tecnològica- i el reconeixement internacional com per reforçar la seva existència davant d'aquestes amenaces..

2. Objectius d'internacionalització

El sionisme va intentar des del principi establir un Estat jueu, definit finalment com a "llar". Superades les visions inicials que contemplaven altres indrets⁴⁴ —Kenia, Argentina— a favor de Palestina, va sorgir una discussió entre els sectors anomenats "polítics", que volien assolir la independència a través de convèncer una gran potència; i els sectors anomenats "pràctics", que aspiraven a organitzar una migració de jueus orgullosos que treballarien la terra i que trobarien a l'Antiguitat els referents culturals per sorgir de la mentalitat submissa de la diàspora.

L'enfrontament entre els "polítics" i els "pràctics" no es va resoldre mai del tot, en part perquè tots dos camins eren realment més complementaris del que semblava a primera vista. Tanmateix, en termes generals, el sector pràctic es va imposar perquè era el que podia liderar fàcilment l'activisme de base, que era l'autèntic dipòsit de les energies sionistes. Quan es va establir l'Organització Sionista, Herzl havia desaconsellat una migració immediata a Palestina perquè creia que els otomans la percebrien com una amenaça i la frenarien⁴⁵; alhora, va promoure negociacions amb les grans potències -sobretot l'Alemanya Guillemmina, però també França, Anglaterra, Itàlia i fins i tot Rússia- en les quals ell, fent-se passar per un vague representant dels jueus, aspirava a aconseguir el seu suport per crear un estat jueu, com un protectorat amb co-sobirania. Durant la primera dècada de la vida de l'organització, els esforços dels "polítics" van resultar infructuosos, mentre que la migració promoguda pels "pràctics" va poder prosperar a causa de la incompetència i la corrupció generalitzada de l'administració otomana. Això va fer augmentar el prestigi del sector pràctic, que va assumir el poder efectiu l'any 1911. Tanmateix, els "pràctics" van seguir dedicant-se a esforços diplomàtics que acabarien donant el seu primer resultat tangible amb la declaració Balfour, la col·laboració amb els Estats Units. Regne per ocupar Palestina el 1917 i la posterior definició del Mandat Britànic al Pacte de San Remo.

3. Relat

L'Organització Sionista tenia dos reptes: convèncer els jueus de la conveniència d'aconseguir un Estat i convèncer les grans potències per a facilitar-ne l'establiment. Essencialment es van utilitzar tres arguments per a la primera part de l'equació: 1) un Estat jueu era l'única manera de garantir la supervivència d'una identitat jueva no ultraortodoxa; 2) un Estat jueu posaria fi a l'antisemitisme; i 3) un Estat jueu proporcionaria la seguretat que els jueus no podien trobar de cap altra manera.

L'argument 1 apel·lava a la veritable motivació intrínseca que havia originat el sionisme, és a dir, la voluntat d'aquells jueus familiaritzats amb els canvis provocats per la modernitat i que estaven ben integrats a les seves respectives societats, però que continuaven sentint-se jueus i no s'hi volien assimilar. L'argument 2 proporcionava una motivació idealista i un remei immediat al factor exogen que actuava contra l'assimilació: el raonament era que l'antisemitisme era una

⁴⁴ Adam Rovner "In the Shadow of Zion. Promised Lands Before Israel" (New York University Press, Nova York: 2014), pp. 45-78.

⁴⁵ Theodor Herzl "Der Judenstaat" (1886), p. 44.

conseqüència inevitable de l'existència d'un poble estranger dins dels estats-nació europeus, i que en el moment en què aquest poble tingués un pàtria pròpia, deixarien de ser vistos com estrangers i infiltrats en altres nacions, suprimint així el sentiment de rebuig. L'argument 3 oferia la promesa immediata d'una fortalesa assetjada on els jueus constituïrien una majoria i es podrien defensar, sense estar a mercè dels gentils que oscil·laven entre l'odi i la indiferència cap a la persecució dels jueus.

4. Entorn geoestràtegic i interès exgogen

Arran de la Segona Guerra Mundial, l'escenari geopolític no era favorable al projecte sionista. Tanmateix, el moviment va saber aprofitar les esquerdes que tenien els principals actors implicats. Per exemple, el Regne Unit no volia abandonar el seu govern sobre Palestina, però els costos generats per la resistència sionista i el conflicte constant amb els àrabs, a més del fet que el govern laborista de Clement Atlee tenia com a prioritat la implementació de l'estat del benestar (i no la preservació de l'imperi), va portar Gran Bretanya a prendre la decisió que ja no era viable controlar Palestina.

Pel que fa als Estats Units, aquests no tenien cap interès geoestràtegic a donar suport a l'establiment de l'Estat jueu en aquell moment (les relacions rendibles amb el món àrab i garantir la seva no alineació amb l'URSS es consideraven una prioritat), de manera que no es va obtenir cap ajuda nord-americana directa en el seu establiment. Tanmateix, la decisió del president Truman de reconèixer l'Estat d'Israel es va produir en contra del judici del Departament d'Estat, en gran part gràcies al paper de la diàspora, durant la campanya de les eleccions presidencials de 1948.

En el cas de l'URSS, la influència marxista del sistema socioeconòmic sionista —amb els kibutz i els moshavim— va ser exagerada per atraure simpaties soviètiques i, sobretot, el subministrament d'armes via Txecoslovàquia durant la guerra d'independència. En l'escenari immediatament posterior a la independència, i davant l'evidència que Israel no s'alinearia geopolíticament amb l'URSS (amb la consegüent pèrdua del suport militar soviètic⁴⁶), el sionisme va consolidar una aliança amb la IV República Francesa, tot mostrant-se un actiu pel que fa a proporcionar informació a França sobre la situació algeriana i oferir capacitat operativa per defensar els interessos geoestratègics francesos a l'Orient Mitjà, com va ser el cas de la campanya militar a Egipte com a resposta a la nacionalització del canal de Suez⁴⁷.

5. Acció institucional

Quan el cofundador de l'Organització Sionista Max Nordau va dir en privat, després de la mort d'Herzl, que havia estat un "brillant constructor de façanes sense edifici"⁴⁸, no s'allunyava de la veritat ni parlava de manera pejorativa. Herzl va entendre com ningú la importància de les formes, l'estètica i les aparences. En els anys en què Theodor Herzl encapçalava el moviment sionista, que encara no estava totalment articulat i no tenia membres de renom ni dins ni fora del

⁴⁶ Paul Johnson, "La historia de los judíos" (Ediciones B, Barcelona, 2015), pp. 769-772.

⁴⁷ Benjamin Pinkus, "Atomic Power to Israel's Rescue: French-Israeli Nuclear Cooperation, 1949-1957" *Israel Studies*, 7 (2002), pp. 104-138.

⁴⁸ Chaim Weizmann, "Cartas selectas". (La Semana Publicaciones, Jerusalem) 1985, p. 38.

món jueu, es va fundar una organització centralitzada anomenada Organització Sionista Mundial. Aquesta organització va elaborar un manifest —Der Judenstaat— i un programa pràctic —la “llar públicament reconeguda i legalment garantida a Palestina” de Basilea— per adreçar-se a diversos públics amb diferents graus d'idealisme. Després, Herzl va organitzar congressos anuals i va tenir molt en compte que l'aparença dels delegats —tots vestits amb frac i cabells ben arreglats— dissimulés la seva manca de representativitat. També va proporcionar al moviment una bandera i un himne, va crear un òrgan de premsa, Die Welt, i va establir un banc, el Jewish Colonial Trust, així com un fons per acumular recursos amb l'objectiu de comprar terres, el Jewish National Fund.

Aquestes institucions eren poc més que buits amb noms pomposos, però tanmateix li obrien les portes de la diplomàcia europea. Amb l'excepció del setmanari Die Welt, totes les institucions que va establir encara existien el 1948 i van tenir un paper clau en el camí cap a la independència i en l'articulació primerenca de l'Estat. El sionisme post-Herzl en va prendre bona nota i va mantenir la tradició d'institucions flexibles capaces d'adaptar-se a les circumstàncies, tant en benefici de la cohesió interna com del diàleg amb les autoritats palestines (Assemblea de Parlamentaris, Consell Nacional Jueu, Agència Jueva), així com a mitjans de propaganda i difusió de la causa a l'estranger (Congrés Jueu Mundial).

6. Paper de la diàspora

En cap altre procés d'independència la diàspora ha tingut un paper tan important com en el cas israelià, en què constituïa tota la població amb l'excepció dels modestos 13.000 representants de l'*antiga Yishuv*. A diferència d'altres processos en què la diàspora té un paper acompanyant a través del finançament i la diplomàcia informal, el sionisme va tenir el repte molt més ambiciós de convèncer la diàspora i atreure-la cap a Palestina en nombre suficient com per fer possible l'objectiu de la independència.

Les organitzacions sionistes es van establir fortament entre la diàspora europea. Va ser des d'allà on es van organitzar políticament i també va ser des d'allà on s'enviava i rebia propaganda. No va ser fins després de la Primera Guerra Mundial que el centre del moviment sionista es va instal·lar a Palestina, i fins i tot en aquell moment el moviment va adaptar el seu funcionament per tal d'animar la diàspora a dur a terme les tres tasques que li corresponien: la de reclutar nous individus susceptibles de militar al moviment sionista i d'emigrar a Palestina -fins i tot els partits polítics i les milícies vinculades van anar a la diàspora per captar nous membres-, la de finançar el moviment, i la d'influir en els governs dels països on residien. Aquestes activitats van ser reforçades per l'auge de l'antisemitisme als anys trenta i la desesperació amb què es van trobar els jueus durant la Segona Guerra Mundial. Aquests elements van convèncer (o obligar per necessitat) a grans contingents de la població jueva a traslladar-se a Palestina, i van persuadir altres que era oportú dedicar tota mena d'esforços a l'objectiu d'establir una pàtria segura on els jueus poguessin governar-se.

Sudan del Sud

1. Context històric

El Sudan del Sud és l'últim país que ha obtingut el reconeixement internacional universal. També és un dels menys desenvolupats i continua immers en la inestabilitat política i el conflicte armat entre les seves diverses comunitats. No és exagerat argumentar que la independència del Sudan del Sud el juliol de 2011 es va aconseguir malgrat que el conflicte entre els sud-sudanesos va ser tan cru com el conflicte contra el Sudan. Després de la independència, les disputes de poder no resoltes van portar el país a una guerra civil de set anys.

La lluita per l'autodeterminació s'origina en la posició de marginació que el sud del Sudan havia hagut de suportar durant el domini britànic-egipci, abans de l'establiment del Sudan el 1956, i del govern de Khartum després d'aquest. Les polítiques lingüístiques i la divisió política del condomini oferien, sens dubte, una millor posició al Sudan del Sud que no pas després de la independència sudanesa. La visió purament extractiva de Khartum cap a la seva perifèria ja era una realitat molt abans del descobriment de petroli al sud durant la dècada de 1970; el domini del nord es remunta a segles d'influència econòmica i política de les nacions àrabs a l'Àfrica Oriental.

Els sud-sudanesos van recórrer a la rebel·lió armada tan bon punt va acabar el domini britànic. La primera guerra civil sudanesa (1955-1972) va acabar amb un compromís que oferia reconeixement i un cert grau d'autogovern al sud, que, tanmateix, el govern central mai no va respectar. L'adopció de la llei islàmica a nivell nacional el 1983 va ser un punt d'inflexió per al sud cristià, ja que va precipitar la segona guerra civil sudanesa. Aquesta va acabar el 2005 amb l'Acord de Pau Integral (Comprehensive Peace Agreement, CPA), que incloïa un referèndum de secessió per al sud. En aquest capítol, repassarem el context en que van actuar els líders del Sudan del Sud i quina va ser la seva estratègia. Ens hem basat en gran mesura en el treball de Walt Kilroy (2020), Ole Frahm⁴⁹, i en entrevistes realitzades a Juba el març de 2023.

2. Objectius d'internacionalització

El Moviment d'Alliberament del Poble del Sudan i la seva branca militar (SPLM/A) liderats per John Garang va pendre les armes el maig de 1983, tot i que llavors la independència no era l'objectiu final o almenys inicial del moviment. La visió del líder era d'un "Nou Sudan", en què es respectessin les diferències nacionals i religioses del sud. Entre finals de la dècada de 1980 i la de 1990, el complex paisatge de rivalitats ètniques al sud va oferir oportunitats a Khartum per donar suport a diversos grups amb interessos en conflicte, la qual cosa va fer que, tot i que l'objectiu de l'autodeterminació era sempre present, la situació es trobés lluny d'una causa unificada per a la independència. Tot i això, la facció dominant de l'SPLM va liderar els sud-sudanesos contra l'exèrcit Sudanès. Aquesta va adquirir armes des de països veïns i va capitalitzar la creixent impopularitat del règim sudanès a l'estranger, tant a l'Àfrica Oriental com als Estats Units, on Garang havia estudiat, i on la presència de la comunitat sud-sudanesa era més forta.

⁴⁹ Kilroy, Walt. 2020. "South Sudan" In Routledge Handbook of State Recognition, edited by Gëzim Visoka, John Doyle, and Edward Newman. Routledge.

Frahm, Ole. 2012. "Defining the Nation: National Identity in South Sudanese Media Discourse." *Africa Spectrum* 47, no. 1. "The Comprehensive Peace Agreement between the Government of the Republic of the Sudan and the Sudan People's Liberation Movement/Sudan People's Liberation Army - Sudan". 2005. *ReliefWeb*. Accedit 14 d'abril 2023.

Durant les negociacions de pau, a principis dels anys 2000, Garang va aconseguir un acord que incloïa el seu nomenament com a president del Sudan del Sud i vicepresident del Sudan. Tot i que l'acord incloïa l'organització d'un referèndum d'independència al final d'un període de transició de sis anys, no va fer campanya per a la secessió durant els últims anys de la guerra. Finalment, va ser la seva mort en un accident d'helicòpter el 2005, poc després de signar el CPA, el moment en què l'SPLM va canviar la seva posició per passar a abraçar la plena independència.

El govern sudanès d'Omar al-Bashir va sobreviure a dècades de guerra al Sud amb només un control parcial del territori i va quedar cada cop més paralitzat per les sancions internacionals. El Sudan va passar de mantenir una delicada posició no alineada durant la Guerra Freda a ser considerat un estat pària que donava suport tàcit a Al-Qaeda i als grups rebels a Uganda, antagonitzant el lideratge polític occidental i els exèrcits d'Àfrica Oriental al seu sud i est. Aquesta combinació de condicions va debilitar la seva posició fins a haver d'acceptar el CPA, sobretot després que la neteja ètnica dels no àrabs a Darfur, instigada per forces properes al govern, obtingués una condemna internacional renovada, inclosa una acusació contra al-Bashir per genocidi el 2010 per part del Tribunal Penal Internacional. Val a dir, però, que les exportacions de petroli del Sudan del Sud a través de Port Sudan a partir de la dècada de 1990 van assegurar ingressos per al Sudan, fins i tot després de la separació, i que l'estatus de la regió petrolera d'Abeyi va quedar sense definir a l'acord de pau.

3. Relat

Els arguments del sud per defensar la seva causa es basaven en la tradicional opressió a què s'havien vist subjectes per part dels seus governants del nord. Per a la seva audiència entre la classe política nord-americana van posar èmfasi en la imposició de l'islam a una població catòlica. A nivell regional, Sudan del Sud i els països del voltant van fer una crida a la solidaritat panafricana. La comprensió del panafricanisme per part dels governs de la regió exclouia el Nord d'Àfrica i els països amb influència àrab, com Egipte o fins i tot Líbia, que sota Gadhafi havia estat defensora de la cooperació africana. Al seu torn, Omar al-Bashir va rebre el suport tàcit del món àrab, que fins i tot quan estava acusat de genocidi el rebia oficialment. L'Organització per la Unitat Africana (la predecessora de l'actual Unió Africana) va donar suport a l'autodeterminació del Sud ja el 1994. Una de les altres organitzacions internacionals de la regió, l'Autoritat Intergovernamental per al Desenvolupament, que uneix els països de la banya d'Àfrica (IGADD), ho va fer poc després.

4. Entorn geoestratègic i interès exogen

A més dels aspectes ideològics del suport de l'Àfrica Oriental al Sudan del Sud també hi havia elements materials. Tant per a Kenya com per a Uganda, la independència del Sudan del Sud significava que un membre més s'uniria a la Comunitat de l'Àfrica Oriental, un bloc de comerç important. Un membre menys desenvolupat i sense sortida al mar oferia oportunitats de projecció de poder a nivell regional per als dos països. Uganda també volia establir un estat frontissa entre ella i el Sudan, que havia estat donant suport a la seva pròpia insurrecció interna⁵⁰. La implicació d'ambdós països va ser important per assolir la independència. Uganda va intervenir militarment fins i tot contra les pressions de l'IGADD, i Kenya va donar suport tàcitament, per exemple, permetent la importació d'armes des del port de Mombasa. Kenya, com a país hegemònic regional, es va establir com el centre diplomàtic de les negociacions, acollint

⁵⁰ Chepkoech, Doris. 2019. University of Nairobi.

una reunió especial del Consell de Seguretat de l'ONU i la signatura del CPA a Nairobi el 2004 i el 2005, respectivament.

A nivell mundial, el Sudan del Sud va rebre el suport retòric dels Estats Units. Tanmateix, l'administració Bush no va donar suport a la independència, sinó que va voler utilitzar acords de repartiment de poder per secularitzar el Sudan i reformar o fins i tot canviar el seu règim. Alemanya, que havia tingut un paper diplomàtic durant les primeres negociacions dels anys 1990, va abordar la qüestió amb cautela però va donar suport a l'autodeterminació del Sudan del Sud un cop els fets ja eren irreversibles.

5. Acció institucional

L'SPLM va actuar durant la guerra civil com a govern en espera i va establir representacions a l'estranger. Als EUA, va trobar suport entre legisladors preocupats per l'opressió religiosa dels catòlics, però va ser dins de les organitzacions internacionals africanes on es va produir la major part de l'acció institucional. Els membres de l'Organització per a la Unitat Africana i l'IGADD ja donaven suport al sud en diferents graus, però la clau del seu èxit rau també en el fet que el conflicte va permetre a aquestes organitzacions legitimar la seva existència. IGADD es va establir amb èxit com a principal mediador, tot i que enmig de la competència diplomàtica entre Kenya, Uganda i Sudan per acollir converses. Les altres organitzacions internacionals africanes també hi van intentar tenir un paper, i per tant tenien interès a acollir representacions paradiplomàtiques del sud.

6. El paper de la diàspora

La majoria dels sud-sudanesos que buscaven oportunitats econòmiques es van traslladar al nord, igual que els milers de desplaçats per la violència durant dècades de guerra civil. Tanmateix, les diàspores políticament destacades es trobaven principalment als Estats Units, amb una destacada comunitat sud-sudanesa, i també a Austràlia. El paper de la diàspora va ser important en els esforços d'incidència als legisladors nord-americans. Tot i així, el pes polític de l'afer no es va donar arran de les seves campanyes a nivell mundial o regional. Els EUA tenien un interès de seguretat nacional a reformar el règim del Sudan, donat el seu suport a la violència política islamista a l'estranger. A partir del 2003, la guerra al Darfur va donar encara més llum internacional a la repressió del govern sudanès contra les diferents ètnies perifèriques. Regionalment, els països de l'Àfrica Oriental tenien forts motius ideològics i materials per donar suport a la partició del Sudan i, per tant, el paper de la diàspora simplement no era necessari.

Kosovo

1. Context històric

El 17 de febrer de 2008, Kosovo va declarar formalment i unilateralment la seva independència. Després de la Segona Guerra Mundial, Kosovo era part de la Federació Iugoslava, composta per sis repúbliques nominalment iguals: Croàcia, Montenegro, Sèrbia, Eslovènia, Bòsnia i Hercegovina i Macedònia.⁵¹ El 1974, les províncies de Kosovo i Vojvodina van rebre un estatus autònom dins de Sèrbia.⁵² El 1989, el president serbi, Slobodan Milosevic, va revocar aquest estatus.⁵³ Això va provocar protestes, que van portar a Belgrad a imposar un domini directe sobre Kosovo declarant l'estat d'emergència. La població de Kosovo estava formada per una minoria sèrbia, que eren cristians ortodoxos, i la majoria d'ètnia albanesa, que eren principalment musulmans.⁵⁴ L'estudi de cas de l'estat de Kosovo és especialment interessant perquè, mentre que els albanesos musulmans eren demogràficament la majoria, Kosovo era una regió altament simbòlica per als serbis. Kosovo va ser el cor del seu imperi medieval i la seu de l'Església Ortodoxa Sèrbia.⁵⁵ El 1389, els serbis van ser derrotats pels turcs en la seva lluita per preservar la seva fe sota el domini turc otomà.⁵⁶

La comunitat internacional no estava disposada a abordar el cas de l'estat de Kosovo, ja que la prioritat era el procés de pau de Dayton que hauria de posar fi al conflicte a Bòsnia i Hercegovina i Croàcia.⁵⁷ El lideratge kosovar sota Ibrahim Rugova va iniciar una resistència pacífica davant la repressió sèrbia, els abusos dels drets humans i en pro de la democràcia i l'autodeterminació.⁵⁸ Paral·lelament, a la dècada de 1990, va sorgir l'Exèrcit d'Alliberament de Kosovo (KLA), amb el propòsit de crear un Kosovo independent i, finalment, crear una "Gran Albània" per unir les ètnies albaneses a tota la regió.⁵⁹ L'any 1996, l'UCK va llançar una important campanya guerrillera de

⁵¹ John B. Allcock, John R. Lampe, i els Editors de l' Encyclopaedia Britannica, "Yugoslavia," *Encyclopaedia Britannica*, 5 de gener, 2023, <https://www.britannica.com/place/Yugoslavia-former-federated-nation-1929-2003>.

⁵² Els Editors de l'Encyclopaedia Britannica, "Petar Živković," *Encyclopaedia Britannica*, 30 de gener, 2023, Petar Živković.

⁵³ Richard Nelsson, "How Milosevic Stripped Kosovo's Autonomy - Archive, 1989," *The Guardian*, March 20, 2019, <https://www.theguardian.com/world/from-the-archive-blog/2019/mar/20/how-milosevic-stripped-kosovos-autonomy-archive-1989>.

⁵⁴ Staff del The New York Times, "A Primer," *The New York Times*, accedit el 3 de març, 2023, <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/world/europe/032999kosovo-primer.html>.

⁵⁵ Els Editors de l'Encyclopaedia Britannica, "Kosovo Conflict," *Encyclopaedia Britannica*, 3 d'Abril, 2023, <https://www.britannica.com/event/Kosovo-conflict>.

⁵⁶ Staff del The New York Times, "A Primer."

⁵⁷ Gëzim Visoka, John Doyle, i Edward Newman, *Routledge Handbook of State Recognition* (New York, NY: Routledge, 2020), 404.

⁵⁸ Nicholas Wood, "Ibrahim Rugova, 61, Kosovo Albanian Leader, Is Dead," *The New York Times*, 23 de gener, 2006, <https://www.nytimes.com/2006/01/23/world/ibrahim-rugova-61-kosovo-albanian-leader-is-dead.html>.

⁵⁹ CIA, "CIA Report on Kosova Liberation Army," January 3, 2000, <https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2015/07/CIA-KLA-report.pdf>.

bombardeigs i atacs per sorpresa contra el govern i la policia sèrbia.⁶⁰ Durant els dos anys següents, les accions de l'UCK es van intensificar. La policia especial sèrbia i les forces armades iugoslaves van respondre brutalment, la qual cosa finalment va portar a una coalició internacional informal⁶¹ per exigir un alto el foc, la retirada de les forces sèrbies de Kosovo i un seguiment internacional, entre d'altres accions.⁶² Val la pena esmentar que l'UCK també va cometre violacions del dret internacional humanitari contra persones d'ètnia sèrbia, fins i tot morts i ferits, per empènyer-los a abandonar la regió. Tot i que Milosevic va complir oficialment, no va implementar cap canvi. Així, l'UCK va continuar amb els seus atacs i les forces sèrbies i iugoslaves van augmentar els seus en forma de neteja ètnica dels kosovars albanesos.⁶³ Així va ser com, el 1999, l'OTAN va decidir intervenir-hi. Va començar amb atacs aeris, al principi contra objectius militars serbis i, finalment, va estendre la campanya a Belgrad, danyant les infraestructures sèrbies.⁶⁴ Després de tres mesos d'atacs aeris de l'OTAN, Milosevic va acceptar la retirada de les forces de seguretat de Kosovo i va acceptar una administració provisional liderada per l'ONU (UNMIK) i una força de seguretat internacional (KFOR).⁶⁵ La Resolució 1244 (1999) del Consell de Seguretat de l'ONU és la que *de facto* va eliminar la sobirania de Sèrbia sobre el territori kosovar.⁶⁶ L'ONU va ser l'encarregada de facilitar un procés polític per determinar el futur de Kosovo.⁶⁷ El 2008, Kosovo va declarar unilateralment la seva independència, i Sèrbia va recórrer-la davant la Cort Internacional de Justícia (CIJ), la qual va concloure que la declaració d'independència de Kosovo no violava el dret internacional.⁶⁸

2. Objectius d'internacionalització

La major part de la literatura acadèmica girava al voltant del debat sobre si el cas de Kosovo era legal segons el dret internacional, en concret, sobre si prevalia l'article I de la Carta de les Nacions Unides que reconeix l'autodeterminació, o bé si l'emancipació unilateral constituïa una violació de la sobirania estatal i del dret a la seva integritat. Tot i la polèmica, l'objectiu d'aquest informe no és endinsar-se en aquest debat. Les seccions següents presenten i avaluen el pes del fet consumat en l'estudi de cas de Kosovo.

A diferència d'altres casos, Kosovo gaudeix d'un ampli reconeixement a la comunitat internacional. Avui, 117 països reconeixen Kosovo com a estat independent. Val la pena destacar

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ Els Editors de l'Encyclopaedia Britannica, "Kosovo Conflict."

⁶² *Ibid.*

⁶³ Visoka, Doyle, and Newman, *Routledge Handbook of State Recognition*, 404.

⁶⁴ Els Editors de l'Encyclopaedia Britannica, "Kosovo Conflict."

⁶⁵ Albert Rohan, "Kosovo's Path to Independence," *European Council on Foreign Relations*, 2 de febrer, 2018, https://ecfr.eu/article/commentary_kosovos_path_to_independence/.

⁶⁶ Visoka, Doyle, i Newman, *Routledge Handbook of State Recognition*, 405.

⁶⁷ El Pla Ahitisaari al final va estar rebutjat per Sèrbia i vetat per Rússia.

⁶⁸ International Court of Justice, "Overview of the Case," July 22, 2010, <https://www.icj-cij.org/case/141>.

que els EUA, França, el Regne Unit, Alemanya, Japó i Singapur es troben en aquesta llista. Com que Kosovo gaudeix del reconeixement d'alguns dels estats econòmicament més poderosos del món, la seva estratègia té tres branques principals.

En primer lloc, Kosovo treballa per a la seva integració en organitzacions internacionals. El desembre de 2022, Kosovo va sol·licitar formalment la pertinença a la UE.⁶⁹ Tanmateix, perquè la sol·licitud augmenti les seves possibilitats d'èxit, és vital que Kosovo busqui la cooperació amb el govern serbi en àmbits com la seguretat i l'enfortiment de l'estat de dret. Això és difícil, atès que Sèrbia encara considera que Kosovo és una part integrant del seu territori. A més, hi ha tensions ètniques constants a la zona nord de Kosovo. A part de la UE, els altres objectius governamentals de Kosovo són la integració euroatlàntica, la pertinença a l'ONU i l'OTAN.⁷⁰ Tot i que això últim podria ser una mica difícil, Kosovo té com a objectiu convertir-se en membre del programa *Partnership for Peace* (PfP) de l'aliança de l'OTAN el 2023⁷¹, cosa que permetria a Kosovo construir formalment una relació bilateral amb l'OTAN.

La segona línia d'acció és contrarestar la campanya de Sèrbia. Si bé és cert que l'alineació dels EUA amb Kosovo ha facilitat el camí, Kosovo és actiu en la seva diplomàcia. Per això, persegueix una estratègia d'esforços diplomàtics "intel·ligents"⁷² amb reconeixement per part dels estats individuals, traduït en cinc enfocaments principals: 1) buscar el reconeixement dels estats basat en la seva política exterior; 2) treballar amb els estats per construir progressivament el reconeixement formal; 3) treballar amb estats els reconeixements dels quals probablement pressionaria altres estats; 4) treballar amb mecanismes multilaterals per cooperar amb estats individuals i apropar-se a organitzacions internacionals; i 5) treballar amb antics estadistes per transmetre una imatge positiva i guanyar impuls polític.⁷³

En tercer lloc, el país centra els seus esforços a avançar cap al bon govern i cap a la modernització de l'estat. A la llarga, garantir aquests aspectes dona credibilitat a Kosovo, que es tradueix en una acceptació formal en les organitzacions internacionals. En particular, Kosovo està interessat a millorar la seva competitivitat en el mercat de la UE, així com a desenvolupar un exèrcit modern d'acord amb el model de l'OTAN.

⁶⁹ Els editors de DW, "Kosovo Formally Applies for EU Membership," DW, 15 de desembre, 2022, <https://www.dw.com/en/kosovo-formally-applies-for-eu-membership/a-64110674>.

⁷⁰ Els editors de Reuters, "Why Ethnic Tensions Are Flaring Again in Northern Kosovo," Reuters, 27 de desembre, 2022, <https://www.reuters.com/world/europe/why-ethnic-tensions-are-flaring-again-northern-kosovo-2022-12-27/>.

⁷¹ Mustafa Ozturk, "Kosovo Aims to Join NATO's Partnership for Peace Program in 2023," 23 de desembre, 2022, <https://www.aa.com.tr/en/europe/kosovo-aims-to-join-natos-partnership-for-peace-program-in-2023/2771517>.

⁷² Edward Newman i Gëzim Visoka, "The Foreign Policy of State Recognition: Kosovo's Diplomatic Strategy to Join International Society," *Foreign Policy Analysis* 14, no. 3 (1 de juliol, 2018): 375, <https://doi.org/10.1093/fpa/orw042>, 375.

⁷³ *Ibid.*, 376.

3. Relat

Tot i que el poder polític té el paper més eminent, la percepció encara importa. Per tant, la narrativa de Kosovo per a la independència girava al voltant de tres principis principals. La primera argumentació es basa en motius històrics.⁷⁴ Concretament, Kosovo va argumentar que, segons la Constitució de 1974, la regió tenia drets autònoms que Milosevic havia abrogat.⁷⁵ En aquest sentit, gran part del pes argumental va basar-se en els abusos dels drets humans com la neteja ètnica. En particular, Kosovo es va basar en el concepte de "secessió correctiva". Això fa referència a la idea que la secessió podria ser l'últim recurs per acabar amb l'opressió. Paral·lelament, Kosovo va argumentar que no es tractava d'una "secessió", sinó de la dissolució natural de l'antiga Iugoslàvia. La segona línia es basava en la Convenció de Montevideo de 1993, especialment en l'article 1: "L'estat com a persona de dret internacional hauria de tenir les qualificacions següents: a) una població permanent; b) un territori definit; c) govern; d) capacitat per a entrar en relacions amb altres estats".⁷⁶ El tercer conjunt d'arguments va ser l'evidència sobre com els organismes internacionals no havien considerat que la declaració d'independència violava el dret internacional.⁷⁷ Això es basava específicament en l'Opinió Consultiva de 2010 emesa per la Cort Internacional de Justícia (CIJ). Kosovo va subratllar la idea que no va establir un precedent per a futurs casos d'independència unilateral. Això és remarcable perquè Kosovo va entendre que, per ser acceptats a la comunitat internacional, els nous estats no haurien d'aparèixer com a factors desestabilitzadors davant d'altres països que podrien tenir moviments secessionistes dins de les seves fronteres. Aquest és un pilar de l'argumentació de Kosovo quan intenta convèncer la UE. estats. Kosovo no va intentar empatitzar amb altres estats potencials, sinó que va analitzar com els seus propis interessos es superposen amb els dels països ben establerts.

4. Entorn geoestratègic i interès exogen

A primera vista, sembla que Kosovo no ofereix gaire interès estratègic, principalment perquè està enclavat al cor dels Balcans. No obstant això, el que fa que Kosovo presenti alguna atenció és la seva proximitat a un país dins de l'esfera d'influència russa: Sèrbia. Sense voler alleugerir la càrrega de l'aspecte humanitari darrere de la intervenció de l'OTAN, el grau d'influència que exerceix Moscou sobre Sèrbia no és cap secret. Cinc països dels Balcans ja són membres de la UE, mentre que tots els altres -inclòs Kosovo- han sol·licitat formalment la seva candidatura. De la mateixa manera, molts altres ja formen part de l'OTAN -Eslovènia, Croàcia, Montenegro, Romania, Albània, Macedònia del Nord, Bulgària i Grècia-;⁷⁸ al temps que aquesta condició també es troba a l'horitzó de Kosovo.

⁷⁴ Visoka, Doyle, i Newman, *Routledge Handbook of State Recognition*, 407.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ "Montevideo Convention on the Rights and Duties of States," 1933, 3, <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup15/Montevideo%20Convention.pdf>.

⁷⁷ Visoka, Doyle, i Newman, *Routledge Handbook of State Recognition*, 408.

⁷⁸ James McBride, "Russia's Influence in the Balkans," *Council on Foreign Relations*, 2 de desembre, 2022, <https://www.cfr.org/background/russias-influence-balkans>.

Potser el més important és l'interès dels Estats Units a vigilar les rutes del crim organitzat transnacional dels Balcans (TOC). Les dèbils institucions de tota la regió faciliten la proliferació de les rutes de tràfic de drogues i persones. Els Balcans també s'havien convertit en un punt d'entrada per a la cocaïna llatinoamericana, entre d'altres. A més, també s'hi feia contraban d'armes. En total, la zona acabava de convertir-se en un lloc de trànsit de delinqüents i d'organitzacions terroristes cap a Europa occidental.⁷⁹ Per tant, com a preocupació de seguretat nacional nord-americana, tenia sentit que els EUA controlessin la zona. A més, a Kosovo, els EUA tenen Camp Bondsteel, que és la base militar més gran i més cara construïda pels nord-americans a Europa des de la guerra del Vietnam. Ara la base forma part de la Força de Kosovo (KFOR), la força de manteniment de la pau de l'OTAN. En altres paraules, la sobirania de Kosovo està sota la tutela nord-americana. Tres principals accions nord-americanes van ser clau per ajudar Kosovo. Primer, els EUA van eliminar l'etiqueta de terrorista de l'UCK. En segon lloc, els Estats Units van reconèixer clarament les atrocitats i la neteja ètnica sèrbies, la qual cosa era essencial per justificar la intervenció humanitària. En tercer lloc, els arguments presentats per Harold Hongju Koh, assessor de la delegació nord-americana. El Sr. Hongju Koh va dir que el dret internacional no autoritza ni prohibeix les declaracions d'independència perquè el dret internacional no regula tots els esdeveniments humans. Va continuar: "Una mesura important de la llibertat humana és la llibertat de les persones per dirigir els seus propis assumptes".⁸⁰

5. Acció institucional

Avui, 117 països reconeixen Kosovo com a estat independent. Pel que fa a les grans potències que no reconeixen Kosovo, només hi ha la Xina i Rússia. Entre els països de la UE, es troben Eslovàquia, Espanya, Grècia, Romania i Xipre. Les raons del no reconeixement són una qüestió més de no establir un precedent per als seus propis problemes interns que no pel cas específic de Kosovo.

Kosovo manté 32 ambaixades i 22 consolats.⁸¹ Pel que fa a les organitzacions internacionals, Kosovo és membre del Banc Mundial, el Fons Monetari Internacional, el Banc de Desenvolupament del Consell d'Europa, entre d'altres.⁸² Com s'ha dit anteriorment, Kosovo està treballant per ser membre de l'OTAN i la UE. La pertinença a l'ONU sembla poc probable en un futur previsible a causa de l'oposició de dos membres permanents del Consell de Seguretat, la Xina i Rússia, i el seu poder de veto.

⁷⁹ National Security Council, "Transnational Organized Crime: A Growing Threat to National and International Security," *The White House. President Barack Obama*, <https://obamawhitehouse.archives.gov/administration/eop/nsc/transnational-crime/threat>.

⁸⁰ International Court of Justice, "Reports of Judgements Advisory Opinions and Orders," 2010, <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/141/141-20100722-ADV-01-00-EN.pdf>.

⁸¹ Els Editors de l' Embassy Pages, "Kosovo Embassies & Consulates," *Embassy Pages*, 27 de febrer, 2023, <https://www.embassypages.com/kosovo>.

⁸² Bureau of European and Eurasian Affairs, "U.S. Relations With Kosovo."

6. El paper de la diàspora

La història de Kosovo ha tingut un gran impacte en els seus fluxos migratoris. Tot i que hi ha hagut diverses onades migratòries dins de l'antiga Iugoslàvia –per ser Kosovo una de les regions menys desenvolupades dins de la federació i per la neteja ètnica posterior-, aquesta secció se centra en el paper de la diàspora després de la independència de Kosovo el 2008.

Tenint en compte la població de Kosovo -al voltant d'1,78 milions de persones el 2021-⁸³ la seva diàspora és bastant nombrosa. Encara que continua sent difícil proporcionar una xifra precisa, s'estima que són unes 800.000 persones.⁸⁴ Les dues principals destinacions dels albanokosovars són Alemanya i Suïssa. Altres països receptors de la diàspora kosovar són els Estats Units, els països escandinaus, el Regne Unit, Bèlgica i Àustria.⁸⁵

Kosovo ha treballat activament per capitalitzar la seva diàspora. El govern kosovar té un Ministeri d'Afers Exteriors i Diàspora (MFA). El 2013, Kosovo va aprovar el seu primer document estratègic al respecte: *Estratègia sobre la diàspora i la migració 2013-2018*. Les estratègies de Kosovo tenen com a objectiu involucrar-se eficaçment en la seva gent que viu a l'estranger, centrant-se a garantir que les institucions serveixin a la seva diàspora, preservant la identitat cultural i lingüística, així com ajudant al desenvolupament econòmic del país.⁸⁶ La implicació econòmica de la diàspora és especialment buscada, motiu pel qual el govern se centra en models d'inversió -com el Fons d'Inversió de la Diàspora- i zones econòmiques que proporcionen regulacions i condicions especials en zones concretes de Kosovo.⁸⁷

⁸³ The World Bank, "Population, Total - Kosovo," *The World Bank*, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=XK>.

⁸⁴ Amir Haxhikadrija, "Diaspora as a Driving Force for Development in Kosovo: Myth or Reality?" (Swiss Cooperation Office Kosovo, Juny 2009), <https://www.yumpu.com/en/document/read/26979784/diaspora-as-a-driving-force-for-development-in-kosovo-myth-or->.

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ Liza Gashi, "The Strategy on Diaspora and Migration 2013-2018," *Kosovo Diaspora*, 20 de juliol, 2014, <https://www.kosovodiaspora.org/the-strategy-on-diaspora-and-migration-2013-2018/>.

⁸⁷ *Ibid.*

Taiwan, República de la Xina

És important destacar que el cas de Taiwan, oficialment conegut com la República de la Xina (RdX-Taiwan) resalta per la seva singularitat en comparació amb la resta de casos estudiats en aquest informe.

En primer lloc, hi ha una narrativa contestada entre les parts implicades sobre la naturalesa de la situació, que posa en dubte si el cas de Taiwan representa un moviment secessionista. El Partit Popular Democràtic (DPP, camp verd) i el Kuomintang (KMT, camp blau) a Taipei tenen opinions diferents sobre la identitat taiwanesa envers la xinesa. El DPP, tradicionalment percebut com el partit independentista, ha modelat el seu discurs al defensar que Taiwan ja és un estat independent sota el nom de RdX. Per contra, Beijing considera els actors que reivindiquen Taiwan com a ens separat de la República Popular Xinesa (RPX) com a forces separatistes.

En segon lloc, la República de la Xina tenia una xarxa diplomàtica global i va ser membre fundador de l'ONU abans de 1949, quan es va proclamar la RPX. Des d'aleshores, el RdX ha anat perdent el reconeixement oficial, vivint un procés invers respecte de la resta de casos estudiats en aquest informe. Això fa que la RdX-Taiwan sigui actualment l'entitat estatal amb reconeixement limitat fora de l'ONU que disposa de la xarxa paradiplomàtica més gran del món.

Per això, malgrat les peculiaritats del cas i per la seva singularitat, hem inclòs la RdX-Taiwan a l'estudi, considerant-la com un dels exemples d'excepcionalitat més rellevants en l'àmbit de la sobirania, l'estat i el reconeixement internacional que es poden trobar al present. A més, atès el paper crític que Taiwan està assumint en les tensions entre la Xina i els EUA, aquest cas ens ajuda a mostrar com un cas excepcional pot tenir un paper central en l'actual sistema internacional.

1. Context històric

La denominació oficial del govern a Taiwan és la República de la Xina, Taiwan. La situació actual a Taiwan es pot entendre com a conseqüència de la guerra civil xinesa. Les forces del Kuomintang que governaven la República de la Xina (fundada el 1911) van ser derrotades pel Partit Comunista Xinès (PCX) i es van retirar a Taiwan. A la Xina continental, el PCX va fundar la República Popular de la Xina el 1949.

Des de llavors, la RPX ha considerat Taiwan com una província renegada que eventualment hauria d'acabar sota la sobirania directa de Beijing, fent ús de la força si cal. Per la seva banda Taiwan, després del procés de transició democràtica que va començar el 1987, ha advocat per una política d'afirmació de la seva autonomia respecte de la Xina continental.

La RdX va ser la representant del poble xinès a l'ONU fins al 1971, quan va ser substituïda per la RPX. Sota la "política d'una sola Xina", per establir relacions oficials amb Beijing cal trencar relacions amb la RdX i reconèixer Taiwan com a part integrant de la RPX. Actualment, la RdX-Taiwan està reconeguda per 13 membres de l'ONU i la Santa Seu. Tanmateix, Taiwan manté relacions sense rang diplomàtic oficial amb més de 50 països. En aquest cas, els Estats Units, tot i haver reconegut la RPX, han jugat un paper clau com aliats de Taiwan, oferint-li garanties de seguretat i provisió d'armes, alhora que han cercat mantenir els equilibris amb Beijing adherint-se a la política d'una sola Xina.

La revitalització de la identitat taiwanesa va acompanyar el procés de democratització de Taiwan i, malgrat el reconeixement internacional limitat de la RdX-Taiwan, el nombre de ciutadans taiwanesos que s'identifiquen com a xinesos ha disminuït considerablement.⁸⁸

El Partit Popular Democràtic va liderar l'oposició al règim del KMT als anys vuitanta i va defensar un projecte d'independència per a Taiwan. Tanmateix, des del 1999, el DPP argumenta que a Taiwan no cal una declaració d'independència ni un canvi constitucional que suprimeixi les referències a la Xina, perquè Taiwan ja és un estat independent, sota el nom de la RdX-Taiwan.⁸⁹ No obstant això, aquesta posició no és necessàriament compartida per tot el camp verd. Actualment hi ha moviments que advoquen per a l'eliminació de qualsevol referència a la Xina a la constitució o fins i tot per una declaració formal d'independència que doni lloc a un nou estat taiwanès diferent tant de la RdX i la RPX.

Per la seva banda, el KMT ha donat suport tradicionalment a l'avenç cap a la unificació amb la Xina continental, inspirat pel model "d'un país, dos sistemes" aplicat a Hong Kong i Macau. Tanmateix, després de la repressió de les protestes a Hong Kong i l'aplicació de la Llei de Seguretat Nacional, el KMT s'ha distanciat de la defensa de l'aplicació d'aquest model per a Taiwan.

Actualment, cap dels principals partits taiwanesos defensa un canvi radical de l'*statu quo*. No obstant això, sota l'administració de Tsai Ing-wen, el DPP ha treballat per projectar una identitat taiwanesa més clarament separada de la Xina i, encara que sense èxit, per aconseguir espais de reconeixement internacional per a Taiwan. Sense donar suport actualment a l'avançament cap a la unificació amb la RPC, el KMT s'ha oposat a la política de Tsai Ing-wen i al distanciament de Taiwan respecte de la identitat xinesa, i té com a objectiu millorar les relacions a ambdues bandes de l'estret.

De fet, actualment, la RdX-Taiwan té control sobre el territori de l'illa de Taiwan i algunes illes adjacents, amb les seves pròpies lleis, eleccions, moneda, bandera i exèrcit. Això fa que la RdX-Taiwan sigui un estat sobirà *de facto*, encara que amb un reconeixement limitat i fora de les institucions del sistema de les Nacions Unides.

2. Objectius d'internacionalització

Taiwan té dos objectius principals en les seves interaccions diplomàtiques i paradiplomàtiques. D'una banda, vol mantenir el nombre de països que mantenen relacions oficials amb la RdX-Taiwan i ser reconeguts com a entitat separada de la RPX. A llarg termini, es podria argumentar que l'objectiu final del lideratge de Taiwan és ser àmpliament reconeguts com un estat sobirà totalment separat de la RPX i recuperar l'accés a les Nacions Unides. D'altra banda, vol garantir l'*statu quo* a l'estret de Taiwan, assegurant la protecció per part dels EUA i dels seus aliats de l'illa en cas d'una invasió des del continent.

⁸⁸ Election Study Center, National Chengchi University. 2023. "Taiwanese / Chinese Identity(1992/06~2022/12)." Accedit 14 d'abril 2023. <https://esc.nccu.edu.tw/PageDoc/Detail?fid=7800&id=6961>.

⁸⁹ Nachman, Lev, and Brian Hioe. 2020. "No, Taiwan's President Isn't 'Pro-Independence'." *The Diplomat*. Accedit 14 d'abril 2023. <https://thediplomat.com/2020/04/no-taiwans-president-isnt-pro-independence/>.

Enmig de la rivalitat creixent entre la RPX i els EUA, Taiwan es troba en una situació paradoxal. Tot i trobar-se en el seu mínim històric de reconeixements oficials, a causa de les tensions entre Washington i Beijing, Taiwan es troba en el moment on el món és més conscient de la seva existència com a actor diferenciat de la RPX.

3. Relat

Actualment, les autoritats taiwaneses cerquen presentar-se com una entitat separada de la Xina amb una cultura i una identitat diferents. Com a part d'aquesta identitat diferent, el lideratge de Taiwan destaca els valors democràtics i liberals presents a la seva societat. A més, degut a les tensions entre la RPX i els EUA, el govern taiwanès presenta l'illa com la primera línia de defensa del món democràtic contra la RPX.⁹⁰ Taiwan també ha cercat atreure la simpatia del públic liberal i ha destacat els seus valors diferents de la RPX, com ara el reconeixement del matrimoni entre persones del mateix sexe i els drets LGBTI o l'aplicació d'una política més tolerant pel que fa als drets individuals durant la pandèmia de la COVID-19.⁹¹

D'altra banda, després de les disruptions de les cadenes de subministrament de semiconductors durant la pandèmia de la COVID-19, Taiwan ha jugat la carta de la seva presència d'aquesta indústria estratègica al seu territori per generar atracció internacional. La indústria de semiconductors de Taiwan és clau per a la fabricació de xips avançats que alimenten els dispositius electrònics moderns, com ara telèfons mòbils, els cotxes, els ordinadors i molts altres productes tecnològics. Aquí estem parlant d'un dels components més importants per garantir la innovació tecnològica i el creixement econòmic, no només a Taiwan, sinó a escala mundial.

Tot i que els semiconductors no són la raó per la qual Beijing vol incorporar Taiwan sota el control directe de la RPX, des de Taipei s'ha defensat que, si Beijing aconseguís el control de Taiwan, Occident perdria l'accés a un component estratègic difícil de reproduir en altres llocs. Aquesta narrativa destaca les importants implicacions econòmiques i geopolítiques de la possible adquisició de l'illa per part de la RPX. A l'emfatitzar el valor estratègic de les capacitats tecnològiques de Taiwan, el govern taiwanès cerca subratllar la importància de protegir l'autonomia de Taiwan i mantenir-ne l'estatus quo.

4. Entorn geoestratègic i interès exogen

La situació geoestratègica de Taiwan té importants implicacions per a la seguretat regional i l'estabilitat econòmica a l'Indo-Pacífic. L'illa es troba a l'extrem oriental de l'estret de Taiwan, la qual cosa significa que es troba a prop d'importants carrils marítims i rutes comercials del Pacífic, inclòs el mar de la Xina Meridional. Juntament amb les illes Ryukyu i el Japó, Taiwan forma la primera cadena d'illes, que té un paper clau per contenir l'expansió naval de la RPX.

Els EUA han estat durant molt de temps un actor principal en la seguretat de Taiwan. Les patrulles de la flota nord-americana a l'estret de Taiwan han servit d'avertència a Beijing en diverses ocasions. El Japó també ha desenvolupat importants vincles informals amb Taiwan en

⁹⁰ Tsai Ing-wen. 2022. "President Tsai delivers 2022 National Day Address." Government of the ROC (Taiwan). Disponible a: <https://english.president.gov.tw/News/6348> (Accedit 14 d'abril 2023).

⁹¹ Drun, Jessica. 2022. "Taiwan's engagement with the world: Evaluating past hurdles, present complications, and future prospects." Atlantic Council. Disponible a: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/taiwans-engagement-with-the-world/> (Accedit 14 d'abril 2023).

un context de tensions amb la RPX. Com ja s'ha comentat, a escala global, el perill sobre la indústria dels semiconductors ha generat atenció cap al conflicte a l'estret de Taiwan.

En un escenari de tensions creixents entre la RPX i els EUA, la RdX-Taiwan ha trobat un renovat interès en la seva relació amb Washington, que s'ha convertit en una de les seves claus per mantenir la seva seguretat i presència internacionals. A banda dels EUA, d'Europa i del Japó, l'acció paradiplomàtica de la RdX-Taiwan ha prestat una atenció especial al sud-est asiàtic, una àrea amb la qual comparteix proximitat geogràfica, forts vincles econòmics i comunitats diaspòriques.⁹²

5. Acció Institucional

Tot i no tenir relacions oficials amb la majoria d'estats del món, Taiwan gaudeix d'una xarxa d'oficines de representació no diplomàtiques a països que no reconeixen oficialment la RdX-Taiwan. Aquestes oficines solen utilitzar noms tals com Oficines de Representació Econòmica i Cultural de Taipei (TECRO), encara que el nom exacte pot variar d'un país a l'altre.

En aquells països on Taiwan no té representacions, el seu personal 'diplomàtic' i els espais físics de treball no estan protegits per les Convencions de Viena. Tanmateix, als EUA, el personal de TECRO gaudeix de molts dels privilegis i immunitats del personal de rang diplomàtic. Pel que fa a aquells països on la RdX-Taiwan té relacions oficials, en canvi, les seves ambaixades funcionen com a òrgans diplomàtics ordinaris. Aquesta secció se centrarà a estudiar la tasca de les estructures paradiplomàtiques de la RdX-Taiwan.

Les institucions paradiplomàtiques taiwaneses intenten imitar el protocol diplomàtic en els seus esdeveniments i reunions, manifestant la seva naturalesa de representants d'un poble i estat, tot i que en el tracte amb tercers es reconeix la diferència de rang diplomàtic. Les oficines de representació, tot i que tenen els mateixos departaments que una ambaixada, no tenen departaments de naturalesa 'política', ja que se suposa que són oficines que desenvolupen una tasca cultural o econòmica.⁹³ Tanmateix, les oficines de representació internament actuen com si els seus membres tinguessin rang oficial.

En els últims anys, després de la intensificació de les tensions a l'estret de Taiwan, l'administració de Tsai Ing-wen ha impulsat canvis en la seva denominació oficial per incloure una referència a Taiwan malgrat l'oposició de Beijing. Aquest és el cas de l'Oficina de Representació de Taiwan oberta recentment a Lituània, enlloc de les fórmules que eviten fer referència a Taiwan.⁹⁴

⁹² Hioe, Brian. 2022. "Can the Tsai Ing-wen administration's emphasis on Taiwan soft-power offer lessons for Catalonia?" *Catalonia Global Institute*. Disponible a: <https://cataloniaglobal.cat/en/can-the-tsai-administrations-emphasis-on-taiwans-soft-power-offer-lessons-for-catalonia/> (Accedit 14 d'abril 2023).

⁹³ Pajtinka, Erik. 2017. "Between Diplomacy and Paradiplomacy: Taiwan's Foreign Relations in Current Practice." *Journal of Nationalism, Memory & Language Politics* 1 (11): 39-57.

⁹⁴ Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). 2022. "The Taiwanese Representative Office in Lithuania commences operation, exchanges and cooperation between Taiwan and Lithuania chartering a new and promising course." Disponible a: https://en.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=1328&s=96821 (Accedit 14 d'abril 2023).

A més de dur a terme el treball administratiu i paraconsular, les oficines de representació de Taiwan s'encarreguen de fer lobby a les institucions del país amfitrió per ampliar el reconeixement tàcit a Taiwan, identificar actors polítics i institucionals simpatitzants, promoure l'economia de Taiwan i monitoritzar els punts de tensió que poden sorgir entre el país hoste i la RPX. Alhora, identificar i treballar amb persones a títol privat que poden simpatitzar amb Taiwan, també és una tasca clau d'aquestes oficines per obrir nous canals de comunicació.⁹⁵ Quan representants taiwanesos estableixen canals de comunicació amb representants institucionals, això implica un reconeixement tàcit de l'existència de Taiwan com a actor separat de la Xina, que és el primer objectiu de les activitats paradiplomàtiques RdX-Taiwan.

6. El paper de la diàspora

La diàspora taiwanesa ha tingut un paper important en les relacions exteriors de Taiwan, especialment en el context d'absència de relacions oficials, per defensar els seus interessos.

Taiwan compta amb el Consell d'Afers de la Comunitat d'Ultramar per gestionar les relacions amb la diàspora.⁹⁶ Aquesta institució és especialment útil per gestionar les relacions "people to people", com a eina paradiplomàtica als països del sud-est asiàtic, que és un àmbit territorial prioritari per a Taipei, tot i tenir un reconeixement limitat a la regió.

Val a dir que, a part de les oficines de representació, també hi ha organitzacions privades formades per taiwanesos i/o descendents que tenen un paper en la promoció i articulació de les relacions amb Taiwan. Per exemple, als EUA, The League of Taiwanese American Citizens⁹⁷ que defensa la comunitat taiwanesa nord-americana i organitza esdeveniments culturals i programes de lideratge, o la Formosa Association for Public Affairs⁹⁸ que fa lobbying als EUA per a la defensa de la democràcia, els drets humans i la seguretat de Taiwan.⁹⁹

⁹⁵ Deans, Phil. 2001. "Taiwan in Japan's Foreign relations: Informal politics and virtual diplomacy." *Journal of Strategic Studies* 24 (4): 151-176.

⁹⁶ Effendi, Tonny Dian. 2016. "The roles of diaspora community in Indonesia - Taiwan relations." *International Journal of International Relations, Media and Mass Communication Studies* 2 (4): 25-36.

⁹⁷ Vegeu <https://tacl.org/>

⁹⁸ Vegeu <https://fapa.org/>

⁹⁹ Lin, Catherine Kai-Ping (2006) "Taiwan's Overseas Opposition Movement and Grassroots Diplomacy in the United States: the case of the Formosan Association for Public Affairs," *Journal of Contemporary China*, 15(46), 133-159.

Somaliland

1. Context històric

Històricament poblada per somalis, Somalilàndia va ser un protectorat britànic des de 1884 fins a 1960, sobre el qual el govern britànic exercia una jurisdicció limitada. El 26 de juny de 1960, es va independitzar per només cinc dies, ja que l'1 de juliol del mateix any es va unir en una federació amb l'actual Somàlia, fins llavors sota domini italià.

Uns anys després, un grup rebel, el Moviment Nacional Somalí (MNS), va sorgir a Somalilàndia com una de les principals forces oposades al règim de Siad Barre. Després de la guerra civil que va començar a Somàlia a la dècada de 1980 i la posterior caiguda del govern d'aquell país el 1991, el MNS va aconseguir controlar la regió que comprenia l'antiga Somalilàndia britànica. El maig de 1991, el grup va anunciar que la federació de 1960 ja no era vàlida i va declarar la independència de la República de Somalilàndia després de l'enderrocament del dictador militar Siad Barre, les forces del qual havien comès greus violacions dels drets humans i havien matat desenes de milers de persones durant una guerra civil en base a diferències ètniques i de clans.

El MNS va declarar Hargeisa com capital de Somalilàndia, però encara que hagi sigut un territori i estat *de facto* independent des de llavors, *de iure* continua sense ser reconegut internacionalment fins a l'actualitat. Els anys següents, el MNS va elaborar una nova constitució per a Somalilàndia, que va ser votada en un referèndum popular el 2001. Encara que no és reconegut internacionalment, Somalilàndia és un territori relativament estable, en contrast amb l'estat permanent de guerra civil que ha estat present a Somàlia durant dècades, on les autoritats oficials amb prou feines controlen de forma efectiva Mogadiscio, la capital, i les seves àrees circumdants. Aprofitant aquesta estabilitat, el govern de Somalilàndia ha pogut reconstruir la major part de la infraestructura de la regió que va ser destruïda durant la guerra, així com establir institucions funcionals per a la seva població actual d'aproximadament 4 milions d'habitants, fent avenços democràtics constants i atraient inversió estrangera.

2. Objectius d'internacionalització

La principal prioritat de l'acció exterior de Somalilàndia és i ha estat el seu reconeixement com a estat per part d'altres països, des de la seva declaració d'independència respecte de Somàlia el 1991, amb l'objectiu final d'esdevenir membre de les Nacions Unides. Tanmateix, recentment el país està esforçant-se cada vegada més en el que es coneix com a "interacció sense reconeixement". Això és, establir relacions amb entitats estatals a través d'acords sectorials, especialment en àrees econòmiques, buscant atraure inversió estrangera directa, i ajuda estrangera a sectors com la salut o l'educació, així promoure relacions amb la diàspora i proporcionar serveis consulars. La interacció sense reconeixement és un objectiu en si mateix, però en el cas de Somalilàndia, aquesta estratègia també serveix per reforçar l'apel·lació al seu reconeixement, ja que permet la creació d'una entitat encara més efectiva a nivell polític i destacar els possibles beneficis estratègics de reconèixer la seva independència.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Caspersen, N., 'The Pursuit of International Recognition after Kosovo', 2015, Global Governance, p 21.

3. Relat

Des d'un punt de vista legal, l'argument més important a favor del reconeixement de Somalilàndia és el seu status colonial diferenciat, en tant que antic protectorat britànic de Somalilàndia. Per tant, reclama les fronteres territorials de l'anterior Somalilàndia britànica¹⁰¹.

En segon lloc, Somalilàndia reivindica el seu breu període de cinc dies de sobirania parcialment reconeguda el 1960, quan va obtenir la seva independència del Regne Unit. Trenta-cinc estats membres de les Nacions Unides van reconèixer Somalilàndia, incloent-hi els cinc membres permanents del Consell de Seguretat de l'ONU. D'aquesta manera, el període de cinc dies d'independència abans d'unir-se amb Somàlia el 1 de juliol de 1960, permet a les autoritats de Somalilàndia presentar el seu cas com una restauració de la seva sobirania anterior¹⁰².

En tercer lloc, Somalilàndia presenta el seu cas legal per al seu reconeixement basant-se en el fet que representa la dissolució d'una unió fallida, presentant la unió entre Somàlia i Somalilàndia de 1960 com una unió que mai no va ser consumada adequadament. Somalilàndia i Somàlia mai no van signar un tractat internacional que formés la seva unió, alhora que els seus respectius parlaments van aprovar Actes d'Unió separades que diferien en gran mesura¹⁰³.

Finalment, el cas legal de Somalilàndia reivindica el seu dret a la sobirania com a "secessió correctiva", tenint en compte les violacions massives dels drets humans contra el poble de Somalilàndia per part del règim de Somàlia durant la dècada dels anys 80, un període en el qual van ser assassinades desenes de milers de persones, i diversos centenars de milers van ser desplaçades forçosament¹⁰⁴.

La segona part de la reivindicació de Somalilàndia per al seu reconeixement internacional es basa en els arguments polítics efectivistes, basats en el fet que és un estat *de facto*, i per tant amb una "sobirania guanyada"¹⁰⁵. Des del punt de vista de la construcció de l'estat, aquest argument es refereix a l'existència d'institucions efectives, un nivell relativament alt de bona governança i garanties legals, incloent-hi el respecte per als drets humans i el desenvolupament d'institucions democràtiques basades en l'estat de dret.

Un altre aspecte de l'estratègia de Somalilàndia per a reforçar la seva sobirania guanyada per al seu reconeixement és el democràtic, demostrant un suport popular generalitzat per a independència. Encara que no ha dut a terme un referèndum sobre la independència en si mateix, amb el referèndum constitucional de 2001 es va aprovar una Constitució en la qual l'article 1 fa referència a la restauració de la independència, amb un 99,61% de participació, i un 97,10% de vots a favor¹⁰⁶.

¹⁰¹ Pegg, S., "Somaliland", in Routledge Handbook on State Recognition, Routledge Handbooks, 2019, pp 417-418

¹⁰² Pegg, S., "Somaliland", in Routledge Handbook on State Recognition, Routledge Handbooks, 2019, p 418

¹⁰³ Pegg, S., "Somaliland", in Routledge Handbook on State Recognition, Routledge Handbooks, 2019, p 418

¹⁰⁴ Pegg, S., "Somaliland", in Routledge Handbook on State Recognition, Routledge Handbooks, 2019, p 419

¹⁰⁵ Richards, R, "Understanding Statebuilding: Traditional Governance and the Modern State in Somaliland", Farnham (UK): Ashgate, 2014, pp 117-118

¹⁰⁶ Pegg, S., "Somaliland", in Routledge Handbook on State Recognition, Routledge Handbooks, 2019, p 420

Finalment, el tercer factor pel qual Somalilàndia sustenta el seu argument de sobirania guanyada fa referència a la pau i seguretat relatives gaudides a la major part del país des de 1997, especialment si es compara amb molts països subsaharians del seu entorn.

4. Entorn geoestratègic i interès exogen

Somalilàndia es troba al Golf d'Aden, prop del pas marítim de Bab el-Mandeb, una zona de pas per a prop d'un terç del comerç mundial. La seva ubicació ha ajudat al govern de Somalilàndia a atraure acords comercials i de desenvolupament en els últims anys. La regió de la Banya d'Àfrica també ha atret inversions relacionades amb la seguretat en els darrers anys. Djibouti s'ha convertit en un centre de bases militars estrangeres de poders globals i regionals, com ara la Xina, França, Itàlia, el Japó i els Estats Units. Actualment no hi ha cap tercer estat interessat a promoure unilateralment la independència de Somalilàndia *de iure*, però aquest fet no impedeix que actors regionals i globals s'hi involucrin.

A nivell regional, Somalilàndia té relacions econòmiques importants amb la veïna Etiòpia. Una gran part de les exportacions etiòps s'exporten a través del port de Berbera, a Somalilàndia, ja que Etiòpia ja no pot utilitzar els ports eritreus. Tot i les seves relacions amistoses amb Somalilàndia, també degut al paper d'Addis Abeba com a seu de la Unió Africana (UA), aquest país no promou la qüestió del reconeixement, per por que això pugui dividir els seus membres.

Egipte defensa una Somàlia unida, ja que creu que això l'ajudarà en la seva lluita contra el seu competidor etiòp per a l'ús de l'aigua de la conca del riu Nil, tot i que durant els darrers tres anys ha buscat vincles amb Somalilàndia.

El conflicte no resolt entre Somalilàndia i Somàlia també està influït per dinàmiques regionals de competició a l'Orient Mitjà, amb els Emirats Àrabs Units d'una banda i Turquia i Qatar de l'altra, jugant els papers més rellevants. Pel que fa als Emirats Àrabs Units, el 2016 DP World, amb seu a Dubai, va signar un acord amb Somalilàndia per invertir fins a 442 milions de dòlars per modernitzar i ampliar el port de Berbera. Els Emirats també van acordar establir una base militar a Berbera per entrenar soldats i policies de Somalilàndia i acceptar passaports de Somalilàndia per viatjar i obtenir visats de treball als Emirats. D'altra banda, grups qatarians i turcs van aconseguir contractes per gestionar el Port de Mogadishu, la capital de Somàlia. Turquia també ha jugat un paper de mediació, i Somalilàndia i Somàlia van mantenir una sèrie de converses directes entre 2012 i 2014, moltes de les quals van ser acollides per Turquia, però que no van aconseguir cap resultat.

Pel que fa als Estats Units, es relaciona i col·labora amb Somalilàndia en qüestions de seguretat, lluita contra el terrorisme i la promoció de processos electorals democràtics. Recentment, la *National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2023* aprovada pel Senat dels Estats Units va ser un pas important en la història de la República de Somalilàndia¹⁰⁷, ja que incloïa articles importants que garanteixen la consolidació de les relacions bilaterals. Tant els Estats Units com el Regne Unit han expressat la seva voluntat de reconèixer Somalilàndia una vegada que els seus veïns africans ho facin, però fins ara no han estat disposats a fer aquest pas unilateralment, cedint tota iniciativa en aquesta qüestió a la Unió Africana. D'altra banda, Itàlia s'oposa clarament a la

¹⁰⁷ Gulaid Yusuf Idaan, "Op-Ed: Somaliland's diplomatic efforts", *Horn Diplomat*, Gener 31 2023
<https://www.horndiplomat.com/2023/01/31/op-ed-somalilands-diplomatic-efforts/>

secessió de Somalilàndia, motivada pels seus interessos econòmics a Somàlia i els seus vincles colonials passats¹⁰⁸.

Un altre actor important que s'ha involucrat cada vegada més amb Somalilàndia és la RdX-Taiwan. El juliol de 2020, Somalilàndia va anunciar que establiria una oficina de representació a Taiwan. El mes d'agost, Taiwan va obrir la seva oficina a Somalilàndia, la qual va ser corresposta per Somalilàndia amb l'obertura d'una oficina a Taiwan el 9 de setembre de 2020. Això va ser considerat per Beijing com una amenaça als seus interessos estratègics a la Banya d'Àfrica, la qual cosa ha implicat que hagi reforçat el seu suport i cooperació amb Somàlia des d'aleshores.

5. Acció Institucional

Integrades com a part del seu Ministeri d'Afers Estrangers i de Cooperació Internacional, Somalilàndia compta amb 19 oficines de representació arreu del món. Tanmateix, aquestes missions no gaudeixen d'estatus diplomàtic formal segons les disposicions de la Convenció de Viena sobre Relacions Diplomàtiques. Estan situades a Àfrica (Djibouti, Egipte, Etiòpia, Kenya, Sudan del Sud), Amèrica del Nord (EUA, Canadà), Àsia (Aràbia Saudita, Turquia, RdX-Taiwan, Iemen, Emirats Àrabs Units), Europa (Bèlgica, França, Països Baixos, Noruega, Suècia, Regne Unit) i Oceania (Austràlia). Així mateix, hi ha nou missions diplomàtiques a Somalilàndia, concretament tres Consultats (Djibouti, Etiòpia i Turquia) i quatre oficines representatives o d'enllaç (Regne Unit, Dinamarca, Kenya, Emirats Àrabs Units). A més, la RdX-Taiwan va obrir el 2020 una oficina de representació a Somalilàndia. El Ministeri d'Afers Estrangers i Cooperació Internacional de Somalilàndia es va crear el 18 de maig de 1991, quan el poble de Somalilàndia va declarar la independència.

Pel que fa a les organitzacions internacionals, a nivell regional, la interacció amb la Unió Africana (UA) és una prioritat clau en l'acció exterior de Somalilàndia. La UA va enviar una missió d'investigació a Somalilàndia el 2005¹⁰⁹, les recomanacions de la qual van instar la UA a abordar la qüestió del reconeixement. La UA no ha actuat en conseqüència amb aquell informe i ha tingut un paper secundari des d'aleshores. Així mateix, Somalilàndia va sol·licitar formalment la seva adhesió a la UA el 2005, i la sol·licitud encara està pendent.

Pel que fa a les Nacions Unides, el 2020 Somalilàndia va suspendre la cooperació amb aquesta organització, prohibint a totes les agències de les Nacions Unides operar en els seus territoris i va ordenar la suspensió de projectes de desenvolupament i ajuda humanitària. El detonant de la decisió va ser probablement un acord de cooperació signat el mes d'octubre del 2020 per les Nacions Unides i el govern de Somàlia, que també incloïa Somalilàndia. L'acord va ser descrit com "un insult a la sobirania i als afers interns de la República de Somalilàndia" pel gabinet del president Muse Bihi¹¹⁰. El 2021, Somalilàndia va enviar a l'ONU un requeriment directe per establir una interacció que respecti la seva sobirania¹¹¹.

¹⁰⁸ Gulaid Yusuf Iddan, "Op-Ed: Somaliland's diplomatic efforts", *Horn Diplomat*, 31 de gener de 2023 <https://www.horndiplomat.com/2023/01/31/op-ed-somalilands-diplomatic-efforts/>

¹⁰⁹ African Union Fact Finding Mission to Somaliland - 30 d'abril a 4 de maig de 2005 http://www.somalilandlaw.com/AU_Fact-finding_Mission_to_Somaliland_2005_Resume.pdf

¹¹⁰ "Why did Somaliland just suspend cooperation with the UN?", *African Arguments*, 9 de novembre de 2020 <https://africanarguments.org/2020/11/why-did-somaliland-just-suspend-cooperation-with-the-un/>

¹¹¹ "Somaliland sends the UN engagement expectations demand", *Somali Dispatch*, 16 de febrer de 2021 <https://www.somalidispach.com/latest-news/somaliland-sends-the-un-engagement-expectations-demand/>

6. El paper de la diàspora

La diàspora de Somalilàndia, que segons l'Organització Internacional per a la Migració el 2015 es va estimar que era d'aproximadament 650.000 persones a tot el món, ha jugat un paper important en la promoció d'activitats paradiplomàtiques i iniciatives per fomentar el reconeixement de Somalilàndia com a estat independent, i durant les últimes dècades ha estat activament implicada en la promoció de la causa de Somalilàndia a través de diverses iniciatives. Això inclou fer lobbying orientat a governs estrangers o bé organitzar conferències i participar en intercanvis culturals i educatius. També s'han establert programes d'intercanvi cultural i educatiu amb universitats i institucions de tot el món per promoure la cultura i la història de Somalilàndia. La diàspora de Somalilàndia també ha estat involucrada en activitats de paradiplomàcia econòmica per fomentar inversions a l'economia del país i promocionar el comerç.

A nivell regional, la diàspora de Somalilàndia es pot dividir en un grup relativament benestant de persones que viuen a Europa (especialment al Regne Unit, els Països Baixos i els països nòrdics) i Amèrica del Nord, i grups amb menys capacitats materials que viuen en països veïns com Etiòpia, Djibouti, el Kenya i el Iemen¹¹². El departament de diàspora del Ministeri d'Afers Estrangers de Somalilàndia¹¹³ juga un paper fonamental en aquest camp, ja que té el mandat de reforçar, mobilitzar i connectar de manera efectiva la diàspora amb la seva terra natal. Així mateix, dona suport a la diàspora que retorna a Somalilàndia, guiant tant els seus recursos humans com financers. Això ho fa a través de la Xarxa Global de la Diàspora de Somalilàndia i d'activitats com la Conferència Anual de la Diàspora de Somalilàndia, de la qual es va celebrar la 5a edició el setembre de 2021¹¹⁴.

Des d'una perspectiva de la societat civil, el *Somaliland Forum*¹¹⁵ impulsa participacions polítiques i socials de la diàspora més àmplia que són importants per al desenvolupament de Somalilàndia. El Fòrum va començar com a grup de discussió a través d'Internet. Posteriorment es va convertir en una organització que s'ha involucrat a Somalilàndia a través de remeses col·lectives per a projectes de desenvolupament i activitats motivades políticament tant a Somalilàndia com a Europa i Amèrica del Nord.

¹¹² Peter Hansen, "Migrant transfers as a development tool: The case of Somaliland", Econstor, DIIS Working Paper, No. 2004:15 <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/84608/1/DIIS2004-15.pdf>

¹¹³ Republic of Somaliland Ministry for Foreign Affairs & International Cooperation - Diaspora Department <https://mfa.govsomaliland.org/article/diaspora-department>

¹¹⁴ The Fifth Somaliland Annual Diaspora Conference 2021 <https://sldiasporaconference.com/>

¹¹⁵ Nisar Majid, with Khalif Abdirahman and Shamsa Hassan, "Remittances and Vulnerability in Somalia - Assessing sources, uses and delivery mechanisms", Rift Valley Institute, Novembre de 2017 <https://documents1.worldbank.org/curated/en/633401530870281332/pdf/Remittances-and-Vulnerability-in-Somalia-Resubmission.pdf>

Kurdistan Iraquià

1. Context històric

El Kurdistan iraqià és una regió autònoma amb amplis poders reconeguts per la Constitució iraquiana de 2005. Abans del reconeixement constitucional, aquesta situació es va establir *de facto* durant la primera guerra del Golf amb la implantació d'una zona d'exclusió aèria de l'ONU per part dels Estats Units, el Regne Unit i França¹¹⁶. Des d'aleshores, el control territorial s'ha dividit entre els dos principals partits del país, el Partit Democràtic del Kurdistan (PDK) i la Unió Patriòtica del Kurdistan (UPK), que van lluitar en una guerra civil durant la dècada de 1990 i van mantenir la lleialtat de les estructures tribals a els seus respectius territoris.

La Constitució de 2005, promulgada després de la invasió de l'Iraq liderada pels Estats Units -a la qual van donar suport els líders kurds iraquians-, no atorga al govern regional del Kurdistan el control de tota la zona amb població kurda majoritària o significativa, la qual cosa comporta una tensió estructural amb el govern central. La més important de les regions fora del control kurd és Kirkuk, que els kurds consideren la seva capital històrica i cultural, la importància econòmica de la qual rau en les seves grans reserves de petroli. Altres àrees importants fora del control del govern regional kurd inclouen les províncies de Diyala i Ninewa.

Abans de la Constitució de 2005 i la zona d'exclusió aèria de 1991, els kurds iraquians havien lluitat pel seu reconeixement i autodeterminació. La primera rebel·lió notable va tenir lloc l'any 1961, quan amb el suport d'Israel i l'Iran, quan el Partit Democràtic Kurd va iniciar un aixecament armat contra l'Estat iraqià després de les promeses d'autonomia no complertes que s'havien fet arran del cop d'estat de 1958 que havia enderrocat la monarquia haxemita i va transformar l'Iraq en una república. El conflicte va acabar l'any 1970 amb un acord provisional per al reconeixement de l'autonomia del Kurdistan iraqià que el govern iraqià mai va implementar. Com a conseqüència, la Segona guerra kurd-iraquiana va esclatar el 1974 i va acabar només un any després amb el govern iraqià recuperant el control total de les zones de població kurda a l'Iraq.

Malgrat el retrocés del 1975, la insurrecció kurda va continuar i va assolir una nova volada durant la guerra Iraq-Iran dels anys vuitanta. Com a resposta, el govern iraqià liderat per Saddam Hussein es va comprometre en una forta campanya d'arabització i, finalment, en un genocidi contra el poble kurd¹¹⁷. La campanya va assolir el seu punt àlgid durant la massacre de Halabja de 1988 i va continuar fins a l'establiment de la zona d'exclusió aèria el 1991. Es calcula que desenes de milers de kurds van ser assassinats o van desaparèixer durant aquest genocidi.

2. Objectius d'internacionalització

Abans del reconeixement de l'autonomia per part de la Constitució iraquiana el 2005, els dos principals partits polítics kurds mantenien objectius que oscil·laven entre una àmplia autonomia i la independència, segons l'època i el context històric. L'última ocasió en què hi va haver un clar intent d'aconseguir la independència va ser aprofitant una finestra d'oportunitat que va

¹¹⁶ UN Doc. S/RES/688 (April 5, 1991).

¹¹⁷ La Sala de Cassació iraquiana va dictaminar que els fets relacionats amb la campanya Anfal constitueixen un delictes de genocidi. La sentència està disponible en línia a <http://www.iraq-ihf.org/ar/doc/ihfdf.pdf>

començar a partir del 2014 amb l'ofensiva de l'organització gihadista "Estat Islàmic", que va portar el govern iraquiana a perdre el control sobre grans extensions del seu territori.

En aquest context, la direcció kurda -especialment la del PDK- va considerar que es tractava d'una oportunitat per assolir la plena independència. Tanmateix, com descriurem a continuació, els incentius dels poders regionals i globals per al reconeixement d'un Kurdistan iraquiana independent no van canviar malgrat l'àmplia presa territorial per part de l'Estat Islàmic a l'Iraq i l'eficàcia de les forces kurdes en la lluita contra les operacions de l'organització gihadista. Després de la manca de proclamació de la independència arran del referèndum d'autodeterminació del 2017, i davant el fort rebuig de les potències regionals veïnes i dels Estats Units a la independència kurda, el govern regional kurd no mostra actualment una clara intenció d'assolir la independència a curt termini.

Un altre motiu pel qual el Kurdistan iraquiana sembla poc disposat a buscar la independència en un futur proper és la manca de control sobre les províncies habitades pels kurds que es troben fora dels límits constitucionals del Govern Regional Kurd (GRK). Aquest escenari va canviar temporalment entre el 2014 i el 2017 a causa de la presa de possessió per les autoritats kurdes de la majoria dels territoris històricament reivindicats pel govern regional del Kurdistan, inclosa l'estratègica ciutat de Kirkuk (que el govern regional kurd reclama com a capital). Els kurds van aprofitar l'ofensiva de l'Estat Islàmic que va començar el juny de 2014. Aquesta campanya gihadista havia afeblit greument la capacitat de l'exèrcit iraquiana de mantenir el control sobre grans parts del seu territori, donant per tant l'oportunitat al govern regional kurd de prendre el control dels territoris kurds fora de les seves fronteres constitucionals.

El control de gairebé la totalitat dels territoris habitats pels kurds va suposar un fort incentiu perquè els kurds cerquessin la independència total durant el període 2014-2017, ja que l'establiment d'un estat independent no hauria implicat renunciar a les reclamacions sobre les províncies sobre les quals el govern regional kurd no tenia poder. Tanmateix, la pèrdua de control d'aquests territoris, inclosa la seva capital històricament reivindicada i el restabliment de l'estatu quo territorial després del referèndum del 2017 sembla haver contribuït a alterar els incentius del lideratge kurd a la recerca de la independència a curt termini. Els intents de normalitzar les relacions entre el GRK i el govern federal iraquiana, com el recent acord per reprendre les exportacions directes de petroli del GRK a través de Turquia¹¹⁸, apunten en aquesta direcció.

3. Relat

L'enfocament bàsic durant el període previ al referèndum de 2017 per legitimar la recerca de la independència és l'autodeterminació del poble kurd com a causa legítima i remedial de la secessió, en la mesura que la seva seguretat a llarg termini dins de l'Estat iraquiana no podria estar garantit per la seva tendència estructural a la persecució i l'arabització forçada de les seves minories nacionals. Aquesta argumentació va ser reforçada per actes que es consideraven violacions de la Constitució iraquiana, com ara polítiques de centralització, retallades al pressupost del GRK i la manca de recursos per a les forces de les milícies peshmergues del GRK. A més, la presa de grans extensions del territori iraquiana per part de l'organització gihadista Estat Islàmic, que va ser vista com una amenaça existencial a curt termini per als kurds, també va ser

¹¹⁸ Reuters (2023). "Iraq to ask Turkey to restart northern oil exports after Kurdish deal". Accessible a: <https://www.reuters.com/business/energy/iraq-krk-reach-initial-deal-restart-northern-oil-exports-krk-spokesman-2023-04-02/>

un motiu fort per justificar la necessitat d'un Estat kurd independent que pogués protegir millor els població kurda i mantenir-la allunyada de les recurrents disputes sectàries a l'Iraq.

Aquest relat va ser modulats per apel·lar a les principals potències regionals per tal de fer compatible la independència del Kurdistan iraquí amb els seus interessos. El comportament estratègic del Govern Regional Kurd envers Turquia va ser evitar promoure l'irredentisme al territori del Kurdistan turc i no qüestionar la integritat territorial de la República de Turquia, fet que va ser facilitat per la rivalitat endèmica entre el PDK i els Partits dels Treballadors del Kurdistan (PKK), que ostenta l'hegemonia del nacionalisme kurd al Kurdistan turc. Aquest mateix enfocament basat en el fet d'oferir garanties de no irredentisme als territoris habitats per kurds també es va aplicar a l'Iran, amb qui el partit UPK manté bones relacions.

Pel que fa a Israel, el Kurdistan iraquí s'ha presentat històricament com un actiu geoestratègic de primer ordre per a l'Estat jueu. Des de l'inici de la primera guerra kurdoiraquiana, el finançament dels peshmerga kurd va permetre a Israel mantenir una forta insurrecció interna que va dificultar que l'Iraq dediqués els seus esforços militars a atacar l'estat jueu, mentre que durant el període 2014-2017 la perspectiva d'un Kurdistan iraquí independent es va presentar com un element geoestratègic de gran interès per a Israel per la seva llarga frontera amb l'Iran, actualment el principal enemic existencial d'Israel.

4. Entorn geoestratègic i interès exogen

Turquia es mostra còmoda amb l'estatu quo actual en la mesura que el govern regional kurd no està controlat pel PKK -considerat per Turquia com una amenaça principal per a la seva integritat territorial- i el fet que un dels dos partits principals de la regió, el PDK, manté una relació extremadament hostil amb el PKK i no té aspiracions pankurdes. A causa d'aquesta situació, Turquia no ha tingut cap problema per mantenir relacions comercials profitoses amb la regió autònoma iraquí-kurda¹¹⁹. Tanmateix, Turquia està clarament en contra de la independència del Kurdistan iraquí perquè aquest escenari seria molt desestabilitzador per al país en tant que, encara que les autoritats kurdes a l'Iraq no mantinguin aspiracions irredentistes, la creació d'un estat kurd al sud-est de la seva frontera establiria un precedent perillós que podria mobilitzar encara més els catorze milions de kurds que viuen dins de l'estat turc. És per aquest motiu que Turquia va mantenir una manifesta hostilitat amb relació al referèndum d'autodeterminació del 2017, arribant a fer exercicis militars a la frontera i amenaçant el govern regional kurd a aturar el seu comerç d'exportació de petroli, sobre el qual es basa la seva economia sense dependre de Bagdad.

En el cas de l'Iran, i malgrat les bones relacions que aquest país té amb la UPK, la independència del Kurdistan iraquí es veu com una línia vermella per a la seguretat nacional. A banda de l'efecte que la independència del Kurdistan iraquí podria tenir sobre la seva pròpia minoria kurda, Teheran assumeix que l'alineació geopolítica del nou estat amb Israel seria notable a causa de les relacions històriques entre el KDP i l'Estat jueu¹²⁰. A més, la regió fronterera amb el Kurdistan iraquí té una proximitat crítica a zones del país on es troben la majoria dels recursos

¹¹⁹ Salim Bahzad Taher and Svetlana Murtuzaliev, "The economic relations of Kurdistan Region (KRG) with Turkey and Russia" (2019).. Accessible a: https://www.researchgate.net/publication/342134413_The_economic_relations_of_Kurdistan_Region_KRG_with_Turkey_and_Russia

¹²⁰ Behnam Golipour, Iran Wire, "Why is Tehran Scared of an Independent Iraqi Kurdistan?" (2022). Accessible a: <https://iranwire.com/en/politics/71469/>

naturals, com el gas i el petroli. En conseqüència, el Cos de la Guàrdia Revolucionària Islàmica, sota el comandament del general Qassem Suleimani, va donar suport a les tropes federals i a les milícies xiïtes iraquianes per recuperar el control dels territoris en disputa sota l'administració del govern regional kurd i impedir la independència del país, amb el amenaça d'intervenir al territori kurd reconegut constitucionalment, si es declarava la independència, cosa que finalment no va passar.

Pel que fa a Israel, és l'única potència regional que ha mostrat un clar interès per a la independència del Kurdistan iraquí, amb la perspectiva de mantenir-hi bones relacions, d'assegurar-se un accés assequible als massius recursos petrolers situats al Kurdistan iraquí i, sobretot, l'ús del territori fronterer amb l'Iran com a base d'operacions contra aquest país, quan sigui necessari. El problema per al bàndol kurd és que el suport obert d'Israel a la independència del KRG¹²¹ fa que l'Iran aixequi una línia vermella geoestratègica que incentiva fortament Teheran a dedicar tants recursos com siguin necessaris per evitar la secessió kurda de l'Iraq, tal com es va demostrar amb la intervenció iraniana que va provocar els kurds. Govern regional per perdre el control del territori kurd no inclòs a la delimitació territorial constitucional. D'altra banda, i a diferència de l'Iran, Israel no té la capacitat d'ajudar directament el govern regional kurd a mantenir el control sobre el seu territori.

En relació amb els Estats Units, malgrat les seves tradicionals bones relacions amb el govern regional del Kurdistan, Washington es va oposar fermament a la independència del Kurdistan iraquí perquè considerava que el potencial desestabilitzador de la regió de l'Orient Mitjà superava clarament qualsevol avantatge geoestratègic que es pogués obtenir al lluitar per contenir l'ascens nuclear de l'Iran. A més, els Estats Units creuen que mantenir el Kurdistan iraquí com a aliat sòlid¹²² dins d'un Iraq estable és més adient per continuar exercint un nivell d'influència adequat al país, impeding així que l'Iraq s'alineï plenament amb els interessos de l'Iran.

5. Acció Institucional

Entre les àmplies competències del govern regional kurd reconegudes per la Constitució hi ha l'acció exterior, amb un departament de relacions exteriors que manté relacions directes amb governs estrangers. El Govern Regional Kurd manté oficines de representació a tretze països, distribuïdes entre Amèrica del Nord (Estats Units), Orient Mitjà, (Turquia, Iran), Europa (Àustria, França, Alemanya, Itàlia, Polònia, Espanya, Suècia, Suïssa, Regne Unit).), Oceania (Austràlia), així com una missió permanent a la Unió Europea. D'altra banda, hi ha un total de vint-i-nou missions diplomàtiques d'altres Estats situades a la capital del Govern Regional Kurd, Erbil, entre les quals destaca el Consolat General dels Estats Units.

¹²¹ Reuters (2017). "Israel endorses independent Kurdish state". Accessible on: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-kurds-israel-idUSKCN1BO0QZ>

¹²² Krishnadev Calamir. "Why doesn't the US support Kurdish independence?", The Atlantic (2017). Accessible a: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/10/us-kurdish-independence/543540/>

6. El paper de la diàspora

No hi ha una diàspora kurda iraquiana significativa. D'altra banda, la diàspora del bàndol turc està molt ben organitzada, però com que les seves organitzacions tenen posicions properes al PKK, no serveix als interessos del govern regional kurd.

Escòcia

1. Context històric

Escòcia va passar a formar part del Regne Unit després de l'acte d'Unió de 1707. No seria fins a la segona meitat del segle XX quan el moviment nacionalista escocès va començar a prendre. L'any 1979, el govern del Regne Unit va celebrar un referèndum sobre la devolució, que donaria a Escòcia un grau d'autogovern al Regne Unit. Tanmateix, la proposta va ser derrotada per poc marge. El Partit Nacional Escocès (SNP) començarà a agafar impuls durant els anys noranta i, l'any 1997, sota el lideratge d'Alex Salmond, es va celebrar un segon referèndum que va resultar en l'establiment del Parlament escocès amb poders d'autogovern.

El 2014, Escòcia va fer un referèndum sobre la independència que va resultar en una derrota del "Sí", amb un 45% a favor i un 55% en contra.¹²³ La qüestió de la independència escocesa va ressorgir el 2016 a causa del Brexit, on una majoria del 62% dels votants escocesos van donar suport a l'opció de romandre dins la UE. Tanmateix, l'opció per eixir de la UE va guanyar al conjunt del Regne Unit, provocant la sortida d'Escòcia de la UE, malgrat la seva posició a favor de romandre-hi.¹²⁴

Després del referèndum del Brexit, l'SNP va recuperar impuls sota el lideratge de Nicola Sturgeon. L'any 2022, Sturgeon va anunciar la seva intenció de celebrar un nou referèndum sobre la independència d'Escòcia l'octubre de 2023. Els seus plans es van veure frustrats pel rebuig del Tribunal Suprem del Regne Unit i una sèrie de crisis internes a Escòcia. En conseqüència, Sturgeon va dimitir el febrer de 2023.

El març de 2023, Humza Yousaf va succeir a Sturgeon com a primer ministre d'Escòcia i líder de l'SNP.¹²⁵ Yousaf s'ha compromès a reactivar l'empenta per la independència d'Escòcia. Tanmateix, en el moment d'escriure aquest informe, sembla poc probable que Yousaf es comprometi a seguir amb un referèndum unilateral d'independència sense el permís de Westminster.

2. Objectius d'internacionalització

El 2014, els dirigents escocesos no estaven especialment preocupats per una possible manca de reconeixement internacional, ja que el referèndum es va acordar amb Downing Street. Per tant, no tenien por a ser ostracitzats per la comunitat internacional i confiaven que es desenvoluparia una transició ordenada. En el document *Scotland's Future* fins i tot es va argumentar que part de les propietats actuals del servei diplomàtic del Regne Unit es transferirien a una Escòcia independent.¹²⁶

¹²³ BBC, "Scotland Decides," Stembre 2014, <https://www.bbc.co.uk/news/events/scotland-decides/> (Accedit 14 d'abril 2023)

¹²⁴ BBC, "EU Referendum results". Juny de 2016. Disponible en línia a: https://www.bbc.co.uk/news/politics/eu_referendum/results_2 (Accedit 14 d'abril 2023)

¹²⁵ PA Media, "New SNP leader Humza Yousaf voted in Scotland First Minister." The Guardian, March 28, 2023. <https://www.theguardian.com/uk-news/2023/mar/28/new-snp-leader-humza-yousaf-voted-in-scotland-first-minister>. Accedit 14 d'abril 2023.

¹²⁶ Scottish Government (2013) *Scotland's Future*. Disponible a: <https://www.gov.scot/publications/scotlands-future/> (accedit 14 d'abril, 2023)

Fins fa poc, l'objectiu principal del govern escocès ha estat tranquil·litzar els seus socis internacionals, assegurant el compromís d'Escòcia amb el compliment de les seves responsabilitats globals, com ara contribuir a la seguretat comuna de l'OTAN i mantenir l'ajuda i cooperació als països en desenvolupament. Tot i que la qüestió del reconeixement no ha estat una prioritat, els dirigents escocesos s'han centrat a destacar els beneficis potencials de la independència escocesa per a futures relacions.

Tanmateix, atès que l'actual govern britànic sembla molt menys obert a concedir un segon referèndum d'independència, l'SNP haurà de recalibrar els seus objectius internacionals. Intentar prendre un camí unilateral cap a l'autodeterminació faria molt més incert el reconeixement internacional i la integració a la UE molt més difícil d'aconseguir.

Les dificultats d'organitzar un referèndum d'independència sense acord amb Westminster podrien haver provocat la dimissió de Nicola Sturgeon. Tot i que actualment sembla improbable, en cas que Humza Yousaf volgués seguir una estratègia d'independència unilateral, Escòcia hauria de fer del reconeixement internacional una de les seves prioritats de la seva acció exterior. La publicació a la primavera de 2022 de la nova estratègia internacional d'Escòcia, el *Global Affairs Framework*, podria ser un reconeixement implícit del nou escenari complex al qual s'enfronta l'SNP.¹²⁷

3. Relat

En el context del Regne Unit posterior al Brexit, els partidaris de la independència han defensat la independència escocesa com l'oportunitat perquè Escòcia torni a la UE. En el seu missatge cap el públic europeu, han impulsat una narrativa crítica amb el suposat desgovern a la Gran Bretanya post-Brexit, que contrastaria amb una Escòcia més ben administrada, sota un autogovern pro-UE.

És important recordar que Westminster reconeix Escòcia com una de les nacions constituents del Regne Unit. Contràriament a d'altres casos explorats en aquest informe, Escòcia no s'enfronta actualment a una amenaça existencial a la seva identitat sota una política d'assimilació forçada per part d'un govern central. Per exemple, mentre que l'accent escocès continua sent una part integral de la identitat escocesa, les llengües originals d'Escòcia gairebé han desaparegut i no constitueixen la pedra angular de la seva identitat.

Molts escocesos consideren que Downing Street no ha tingut en compte el seu desig de romandre a la UE i ha ignorat els seus interessos en el procés de negociació. En qüestions polítiques, Anglaterra i Escòcia tenen diferències fonamentals. Mentre que Anglaterra afavoreix les polítiques pro-mercat, la societat escocesa s'inclina cap a polítiques favorables a l'estat del benestar. Així, el cas de la independència escocesa es basa principalment en arguments relacionats amb una millor administració i diferents polítiques econòmiques. En altres paraules, els partidaris de la independència d'Escòcia ho fan per la creença que el seu país estaria més ben

¹²⁷ McIver, Iain. "The Scottish Government's new approach to its international work." *SPICe Spotlight*, 9 May 2022.

Disponible a: <https://spice-spotlight.scot/2022/05/09/the-scottish-governments-new-approach-to-its-international-work/>. (Accedit 14 d'abril 2023).

governat si fos un estat independent, en comptes de buscar protegir la seva identitat nacional. Després del Brexit, a això afegeixen la promesa de tornar a la UE.¹²⁸

El govern de l'SNP pretén projectar una imatge d'Escòcia enquadrada dins del liberalisme progressista cap al públic global. El *Global Affairs Framework* estableix que Escòcia s'ha de presentar com un "bon ciutadà global" i contribuir de manera constructiva a abordar els reptes globals. Les prioritats nacionals del govern tenen com a objectiu aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides. Mitjançant la seva tasca internacional, Escòcia pretén donar suport a la creació de llocs de treball dins l'economia verda, reduir la pobresa i les desigualtats infantils, i compartir les seves experiències en l'elaboració de polítiques públiques. Segons aquest plantejament la seva bona reputació, connexions i una perspectiva global, farien que una Escòcia independent fos benvinguda i valorada per la comunitat internacional.¹²⁹

4. Entorn geoestratègic i interès exogen

Just després del Brexit, Escòcia pretenia utilitzar les tensions entre Gran Bretanya i la Unió Europea. Els constants enfrontaments van empitjorar les negociacions per a l'acord del Brexit, i l'acord resultant ha estat considerat per molts poc satisfactori, amb nombroses qüestions sense resoldre, com el protocol d'Irlanda del Nord. Tanmateix, després de l'acord entre el Regne Unit i la UE, la dimissió de Boris Johnson, juntament amb la implicació del Regne Unit en el conflicte d'Ucraïna, les tensions entre Brussel·les i Londres semblen haver-se reduït, fent que les demandes escoceses de suport europeu a la seva independència siguin menys atractives. Un exemple és l'operació del protocol d'Irlanda del Nord a través del recent Windsor Framework.

Pel que fa a la geopolítica, Escòcia ha treballat per establir vincles amb els països nòrdics per donar suport al model social de l'SNP, així com amb la UE. Escòcia també s'ha esforçat per assolir un paper independent dins d'institucions internacionals com el Consell Nòrdic.

Llegint les noves configuracions de poder global, el govern escocès no només ha apuntat als Estats Units, sinó també a la Xina, per obtenir el seu suport per a una futura Escòcia independent. El Canadà, un país amb una gran descendència escocesa, també ha estat una de les prioritats de l'acció global d'Escòcia.

5. Acció institucional

Com a nació descentralitzada dins del Regne Unit, Escòcia no té relacions diplomàtiques independents amb altres països. Malgrat això, el govern escocès té oficines a Pequín, Berlín, Copenhaguen, Brussel·les, Dublín, Londres, Ottawa, París i Washington DC. Hi ha plans per ampliar l'oficina a Brussel·les per enfortir les relacions amb la UE i obrir una nova oficina a Varsòvia durant el 2023.

¹²⁸Sanjaume, Marc. 2021. *Independència i Progrés*. Barcelona: Saldonar.

¹²⁹ Govern escocès. 2022. "Scotland's Global Affairs Framework." Accedit 14 d'abril 2023. <https://www.gov.scot/publications/scotlands-global-affairs-framework/pages/1/>.

A més, Escòcia també utilitza estratègicament la seva xarxa de més de 30 Oficines de Desenvolupament i Oficines de Comerç Internacional i Inversió distribuïdes per 20 països, que tenen l'objectiu de promoure el comerç i les inversions com a eina política per presentar la realitat separada d'Escòcia.

Escòcia també participa en el treball de l'ONU a través de la representació del Regne Unit i contribueix a les discussions de l'ONU sobre temes com el canvi climàtic, els drets humans i el desenvolupament internacional. Així mateix, també ha expressat el seu interès a establir vincles amb els països nòrdics i ha participat en el format de cooperació *Nordic-Baltic Eight* (NB8), que és un fòrum de cooperació entre els països nòrdics i els estats bàltics.

L'estratègia paradiplomàtica d'Escòcia està orientada a emular l'enfocament d'un estat sobirà, tal com destaca l'observació de Jamie Maxwell, quan diu "pensa com un estat, actua com un estat", el qual s'ha convertit en un lema nacionalista escocès. Escòcia posa un gran èmfasi en el seu interès nacional i prioritza les seves relacions amb els representants de les nacions sobiranes per sobre de les entitats no estatals.

6. El paper de la diàspora

A causa de l'enfocament altament institucionalitzat de l'SNP, i l'horitzó d'una secessió pactada del Regne Unit, el govern escocès sota el lideratge de l'SNP no ha cultivat un fort moviment de base a Escòcia o entre la diàspora escocesa. El paper polític de la diàspora en la seva aposta per la independència ha estat testimonial.

Tanmateix, el govern escocès ha prestat especial atenció a fomentar les relacions amb la seva diàspora. Independentment de si Escòcia s'independitza o no aviat, la diàspora pot ser una font d'oportunitats de negoci i de projecció de la identitat escocesa arreu del món.¹³⁰ El govern escocès té el programa *Global Scot* que connecta líders empresarials escocesos d'èxit amb empreses i emprenedors escocesos a l'estranger per oferir assessorament i suport.¹³¹

¹³⁰ McDonald, Stuart and Murray, Andrew. 2021. "Scottish Connections (Diaspora) Work: Literature Review". Scottish Government. Disponible a: <https://www.gov.scot/publications/literature-review-scottish-governments-scottish-connections-diaspora-work/pages/6/> (Accedit 14 d'abril 2023).

¹³¹ Global Scot. 2023. Retrieved April 14, 2023, from <https://www.globalscot.com/home>

Catalunya

1. Context històric

Aquest conflicte està estretament vinculat amb l'entorn internacional, ja que la pèrdua de les llibertats catalanes i la seva constitució el 1714 va tenir lloc en el context d'un conflicte europeu: la Guerra de Successió. El moviment d'alliberament nacional català contemporani té una llarga història, que es remunta a finals del segle XIX - principis del segle XX. En els últims anys, ha guanyat un nou impuls, amb un augment del suport a la independència. Aquest ressorgiment s'ha vist determinat per diversos factors, incloent-hi greuges de caràcter polític, econòmic, lingüístic i cultural.

Les darreres dues dècades han estat un període particularment tumultuós. El 2006, es va aprovar un nou Estatut d'Autonomia per a Catalunya, que concedia al territori majors competències d'autogovern. Tanmateix, l'Estatut va ser posteriorment impugnat pel Partit Popular, i va ser parcialment anul·lat pel Tribunal Constitucional espanyol el 2010. Aquesta decisió va ser vista per una part important de la població catalana com una violació de la seva autonomia i una traïció del procés democràtic.

Aquesta fet va marcar un impuls pel moviment independentista i va portar a una sèrie de protestes massives els anys següents, el naixement d'un moviment popular massiu, i decisions polítiques dels successius governs catalans, incloent-hi una consulta no vinculant sobre la independència el 2014. L'1 d'octubre de 2017 es va celebrar un referèndum d'independència català enmig de la violència policial espanyola. Amb la participació de 2,2 milions de persones (una participació del 43%), el "Sí" a la independència va guanyar amb el 90% (2.044.038 vots) dels vots emesos en el referèndum vinculant. Les autoritats espanyoles van respondre de forma contundent, negant-se a reconèixer la legitimitat del referèndum i amenaçant amb accions legals contra els líders catalans. Van declarar el referèndum il·legal i van dissoldre el parlament català, empresonant diversos polítics i líders catalans acusats de sedició i rebel·lió. Altres líders van anar a l'exili en diferents països europeus. Això va provocar protestes massives a Catalunya i a una crisi política cada vegada més profunda a Espanya.

El desembre del 2017 es van celebrar unes noves eleccions autonòmiques a Catalunya, a les quals els partits independentistes van guanyar per una estreta majoria de seients al parlament català. No obstant, el govern espanyol es va continuar negant a reconèixer la legitimitat del moviment independentista, i va rebutjar les demandes per a una negociació.

L'octubre del 2019, el Tribunal Suprem espanyol va condemnar nou líders catalans a llargues penes de presó per la seva participació en l'organització del referèndum d'independència del 2017. Això va desencadenar una nova onada de protestes a Catalunya, amb milers de persones sortint al carrer per demanar la seva llibertat. La qüestió de la independència catalana continua sent una qüestió que genera controvèrsia a la política espanyola, tractant-se del conflicte territorial més important no resolt de la Unió Europea.

2. Objectius d'internacionalització

Els actuals objectius del moviment independentista català en l'escenari internacional es veuen afectats negativament per les divisions internes que l'han caracteritzat des de 2017, i no inclouen un reconeixement internacional *de iure* d'una sobirania política que en l'actualitat tampoc no existeix *de facto*. De manera similar, hi ha una manca d'estratègia a l'hora de projectar Catalunya cap a l'exterior com una realitat nacional clarament diferenciada d'Espanya. Hi ha una manca

d'aproximació interna compartida sobre com procedir en la lluita per l'autodeterminació entre els actors polítics i socials que fins fa poc van tenir un paper destacat, és a dir, tres partits polítics (Esquerra, Junts i CUP) i dues entitats cíviques (Assemblea Nacional Catalana i Òmnium Cultural). L'estat de les relacions entre aquestes organitzacions es troba fortament dividit a l'actualitat, i sovint fins i tot es veuen marcades per la confrontació. Alhora, hi ha una distància creixent entre els discursos i l'acció política i els fets, i el partit que ostenta el govern (Esquerra) ha abandonat *de facto* qualsevol disposició per continuar la lluita per la independència de forma unilateral.

Aquesta divisió es trasllada als objectius internacionals del moviment, i les interpretacions del significat polític i les implicacions del referèndum d'independència de l'octubre de 2017. Tanmateix, hi ha un denominador comú entre tots els actors, i aquest és la denúncia internacional dels abusos contra els drets humans perpetrats per part de les autoritats espanyoles contra els activistes i líders polítics catalans.

El govern actual d'Esquerra defensa que l'única manera possible d'avançar en els objectius polítics és mitjançant un referèndum d'autodeterminació acordat amb el govern espanyol i autoritzat per aquest. Aquest escenari és extremadament improbable, tenint en compte la història i la cultura política d'Espanya en relació amb Catalunya. En aquest sentit, el govern d'Esquerra apel·la retòricament a una suposada "comunitat internacional" per a donar suport aquesta empresa, però no ho fa d'una manera pràctica.

Tot i que el referèndum d'octubre de 2017 va generar una important projecció internacional i conscienciació sobre la causa de la independència catalana, els dubtes, la confusió, la improvisació, i els giris en la postura dels líders polítics durant i després d'aquelles setmanes van generar un deteriorament de la reputació de la causa a l'estranger, sobretot pel que fa a la credibilitat i la determinació del moviment, causant danys que encara no s'han revertit.

El moviment independentista català encara no ha assolit un nivell de maduresa tal com perquè pugui ser considerat com un actor seriós i fiable a l'estranger. Per aquesta raó, l'objectiu principal a entomar a mig i llarg termini és reconstruir la seva reputació internacional com un actor seriós, coherent i determinat, que pensa i opera en el llenguatge del poder, per tant, capaç d'esdevenir un estat.

3. Relat

Una part substancial de la narrativa actual del moviment independentista català combina un enfocament legal i polític per construir el que es coneix com "el cas dels catalans", a fi de legitimar externament la lluita catalana per la autodeterminació amb algun tipus d'efecte legal. És a dir, basar el cas de l'autodeterminació i la independència de Catalunya en el principi democràtic i en una "causa justa" donada la situació de vulneració dels drets fonamentals.

Aquestes violacions de drets¹³² inclouen la presó de líders civils i polítics catalans, la violència massiva i indiscriminada per part de la policia espanyola contra manifestants pacífics, la persecució de centenars d'activistes independentistes, la inhabilitació de càrrecs electes, incloent el President català Quim Torra, l'ús massiu del programari espia il·legal Pegasus per part dels serveis secrets espanyols per espionar activistes i representants, i un llarg etcètera.

¹³² Espanya contra Catalunya: inventari d'una persecució nacional dins de la UE
<https://ruleoflaw.cat/>

Les decisions dels tribunals internacionals i els organismes de drets humans de les Nacions Unides poden limitar parcialment la capacitat de les autoritats espanyoles per exercir accions repressives contra els catalans, però difícilment obriran la porta al reconeixement del seu dret a l'autodeterminació, ja que, tot i ser reconegut com un principi fonamental del dret internacional per la Carta de les Nacions Unides o el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, és una qüestió altament política que depèn principalment de fets materials, relacions de poder i realitats polítiques sobre el terreny. A més a més, un enfocament que apel·la a l'autodeterminació com a mesura de protecció col·lectiva, en el que es pot considerar com una mena de "secessió correctiva", per defensar els drets de la població local, és poc probable que tingui èxit, ja que fins i tot en casos de massacres massives de civils o genocidis no hi ha mecanismes legals internacionals establerts per a implementar-la.

En general, aquestes accions també busquen erosionar la reputació internacional d'Espanya com a estat democràtic, i així fer que la causa catalana per la independència sigui més comprensible i acceptable a l'estranger. El fet que les autoritats espanyoles treballin intensament per oposar-se i combatre aquestes iniciatives des d'un punt de vista legal i polític indica que, en certa mesura, les consideren perjudicials per als interessos de l'estat espanyol, demostrant així un cert grau d'efectivitat.

4. Entorn geoestratègic i interès exogen

El Principat de Catalunya està situada a l'extrem nord-oriental de la Península Ibèrica, fent frontera amb l'Estat francès i el Mar Mediterrani. És una regió amb un ric patrimoni cultural i històric, així com una significativa importància econòmica i estratègica. Des d'una perspectiva geogràfica, la ubicació de Catalunya històricament l'ha convertit en un important enclavament entre Europa i el Mediterrani. La seva ubicació costanera li ha donat accés a importants rutes comercials, convertint-la en un centre important per al comerç i l'activitat marítima. El Port de Barcelona, en particular, és un dels ports amb més activitat de la UE pel que fa a transport de mercaderies¹³³.

La ubicació, la força econòmica i la significació cultural i històrica de Catalunya, la converteixen en una regió geoestratègicament important per a Espanya i per a Europa en general. Des d'un punt de vista geopolític, la Península Ibèrica és part de l'esfera d'influència dels Estats Units, d'una banda, i de França i Alemanya, de l'altra. Degut a l'enduriment de l'entorn geopolític a Europa, durant els últims anys l'Estat espanyol ha guanyat importància com a aliat estratègic i membre de la UE i l'OTAN, la qual cosa fa menys probable que alguna d'aquestes tres potències pugui donar suport a la lluita de Catalunya per la independència en aquests moments. Espanya també és un soci clau per als interessos dels Estats Units i de França al Magrib i al Nord d'Àfrica, i Alemanya no està interessada en la desestabilització de la quarta economia de la Unió.

Hi ha diversos països europeus petits, com ara Irlanda, Eslovènia, Bèlgica, Hongria o els estats bàltics¹³⁴, i altres fora de la UE, com Suïssa o Islàndia, que en el passat han mostrat o bé un cert grau de suport per a l'autodeterminació catalana, o bé crítiques i preocupació per les accions repressives d'Espanya. La duresa actual de l'entorn de seguretat europeu a causa de les creixents

¹³³ "Top container ports in the EU 2021", *Shiphub* <https://www.shiphub.co/top-container-ports-in-the-eu-2021/>

¹³⁴ "The Prime Minister of Latvia does not see an issue in recognising Catalonia if it reaches independence in a "legitimate" way", *CatalanNews*, 13 de setembre de 2020
<https://www.catalannews.com/politics/item/prime-minister-of-latvia-recognising-catalonia-independence>

hostilitats amb Rússia, i la participació d'Espanya en alguns desplegaments clau de l'OTAN a Europa de l'Est, fan que a l'actualitat això sigui menys probable que es produeixi.

Fora d'Europa, Veneçuela és el país que més obertament ha criticat la repressió de l'Estat espanyol contra Catalunya. Governaments progressistes com Xile, Colòmbia o Mèxic podrien estar disposats a alçar la veu des d'una perspectiva de defensa dels drets humans si la situació torna a escalar.

Israel i el Japó són dos actors que podrien beneficiar-se d'una independència catalana, però difícilment expressaran alguna opinió en aquest sentit en l'escenari actual. La Xina està alineada amb Espanya en aquesta qüestió, en tant que defensa el principi d'integritat territorial com a un dels valors de referència més importants de l'acció exterior, sempre amb un ull posat a Taiwan, però també al Xinjiang i al Tibet. Aquesta és precisament una de les raons que expliquen per què les autoritats de Taiwan han expressat en algunes ocasions simpatia pels líders independentistes catalans¹³⁵.

5. Acció institucional

El govern català ha buscat promoure el seu perfil internacional establint delegacions en altres països, especialment aquells amb comunitats catalanes significatives a Europa, als Estats Units i a Amèrica Llatina. Actualment hi ha al voltant de 20 delegacions a l'estranger, integrades a l'estructura del Departament d'Acció Exterior i Unió Europea de Catalunya, incloent-ne tres a l'Àfrica i dues a l'Àsia¹³⁶. El govern català també disposa d'una xarxa de desenes d'oficines comercials i de promoció turística arreu del món, però fins ara les autoritats mai les han concebut com a eines per internacionalitzar la lluita per la independència. A Barcelona, capital de Catalunya, hi ha 94 consolats estrangers, sent una de les ciutats del món que n'acull el major nombre, darrere de Hong Kong, Nova York, Los Angeles i Hamburg.

El govern català solia portar a terme accions de denúncia internacional de la repressió de l'Estat a través de les seves delegacions a l'estranger, amb un fort enfocament en les violacions dels drets humans. Recentment, aquestes s'han reduït gairebé completament, de la mà dels intents de "normalització" de les relacions entre els governs català i espanyol dins el marc constitucional espanyol.

Pel que fa a les organitzacions internacionals, la UE, i especialment el Parlament Europeu, ha estat una plataforma institucional on la qüestió catalana s'ha plantejat més sovint, especialment a través dels cinc eurodiputats independentistes catalans representats. En menor mesura, el Consell d'Europa, especialment la seva Assemblea Parlamentària¹³⁷, i l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa¹³⁸, han estat plataformes per impulsar iniciatives i debatre per denunciar la repressió d'Espanya. Des del 2019, el Comitè de Drets Humans de les Nacions

¹³⁵ Tweet by the ROC (Taiwan) Twitter account, 20 de maig de 2020 https://twitter.com/MOFA_Taiwan/status/1263083444482928641

¹³⁶ Catalan Ministry for Foreign Action and European Union - Catalan Government delegations abroad https://exteriors.gencat.cat/en/ambits-dactuacio/afers_exteriors/delegacions_govern/index.html

¹³⁷ "Council of Europe committee makes forceful demands to Spain on Catalan repression", *El Nacional*, 3 de juny de 2021 https://www.elnacional.cat/en/politics/council-europe-spain-catalan-release-independence-report_616346_102.html

¹³⁸ "Spain's lawfare against Catalonia denounced at OSCE human rights meeting", *Vilaweb*, 28 d'abril de 2021 <https://english.vilaweb.cat/noticies/spains-lawfare-against-catalonia-denounced-at-osce-human-rights-meeting/>

Unides¹³⁹, així com diversos mecanismes de drets humans de les Nacions Unides, han emès diverses opinions i publicat decisions, condemnant o expressant preocupació per les accions repressives d'Espanya, i demanat investigacions al respecte.

6. El paper de la diàspora

Actualment hi ha 357.011 catalans i catalanes residint oficialment a l'estranger¹⁴⁰, i un total de mig milió segons el Govern català¹⁴¹, una població que és especialment significativa a França, el Regne Unit, els Estats Units, Alemanya i Amèrica Llatina. La principal organització en el marc de la qual s'organitzen els activistes independentistes catalans a l'estranger és l'Assemblea Nacional Catalana, a través de les seves Assemblees Exteriors¹⁴². A l'actualitat n'hi ha al voltant de 20 que estan actives (unes 20 d'inactives), especialment als països on les diàspores són més grans. Realitzen activitats i iniciatives paradiplomàtiques, relacionant-se amb autoritats locals, ONG i mitjans de comunicació per a sensibilitzar sobre la causa catalana, i també organitzen protestes, conferències i seminaris amb aquest mateix propòsit. Altres entitats catalanes a favor de la independència organitzades a l'estranger són els Comitès per a la Defensa de la República, un mirall dels que existeixen a Catalunya. També hi ha una presència menor de partits catalans a l'estranger, especialment la CUP. Per últim, des de la perspectiva de la promoció de la catalanitat i dels drets dels catalans a l'exterior, existeix la Federació Internacional d'Entitats Catalanes, que agrupa desenes de Casals Catalans i altres associacions culturals catalanes arreu del món, impulsades per les respectives catalanes diàspores locals.

¹³⁹ "Spain violated former Catalan Parliament leaders' political rights, UN Human Rights Committee finds", Objectius d'internacionalització OHCHR, August 31st 2022 <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/08/spain-violated-former-catalan-parliament-leaders-political-rights-un-human>

¹⁴⁰ Statistical Institute of Catalonia - Register of Inhabitants Residing Abroad. 2022 <https://www.idescat.cat/novetats/?id=4221&lang=en>

¹⁴¹ "Acció Exterior crea un catàleg de serveis dirigits als catalans que viuen a l'estranger", *Exteriors*, 25 d'abril de 2022 <https://exterior.cat/noticies/accio-exterior-crea-un-cataleg-de-serveis-dirigits-als-catalans-que-viuen-a-lestranger/>

¹⁴² Catalan National Assembly - Foreign Assemblies <https://assemblea.cat/organisation/foreign-assemblies/>

Conclusions

Objectius d'internacionalització

- **Reconeixement internacional.** El reconeixement internacional com a estat sobirà pels estats membres de les Nacions Unides continua sent l'objectiu principal i més comú dels estats *de facto*, tant com a finalitat en si mateixa, com pel fet que juga un paper fonamental pel que fa a la possibilitat d'esdevenir un estat membre de les Nacions Unides, especialment si és reconegut per part o tots els membres permanents del Consell de Seguretat. Els casos analitzats mostren com, per aconseguir un reconeixement internacional complet, l'escenari òptim és obtenir el reconeixement de potències amb interessos oposats, la qual cosa adquireix encara més importància si es té en compte la dinàmica actual de creixent confrontació global entre potències.
- **Paradiplomàcia selectiva.** Un tret determinant de les estratègies paradiplomàtiques d'èxit és la interacció orientada a objectius centrats primerament en estats individuals, com mostren els casos d'Eslovènia i Kosovo, desenvolupant les relacions de manera progressiva i trobant punts en comú en relació amb la política exterior amb el país del qual es busca el reconeixement.
- **Interacció sense reconeixement.** En casos en què el reconeixement no està garantit i pot trigar anys o fins i tot dècades a produir-se, la interacció sense reconeixement, és a dir, interactuar amb estats tercers a través d'acords sectorials, especialment en àrees econòmiques, de desenvolupament, tecnològiques, de cooperació i/o de defensa, buscant atraure inversió estrangera directa i assistència estrangera, és una eina essencial per defensar els interessos nacionals com a entitat *de facto* (Somalilàndia) i/o per garantir un statu quo favorable, assegurant així la protecció de la capacitat d'autogovernar-se per part de potències (Taiwan), i eventualment per crear condicions i incentius més favorables per a un reconeixement *de iure* per part d'estats tercers.
- **Control territorial.** L'establiment d'estructures paraestatals que permetin el control total o parcial del territori en el moment immediatament posterior a la declaració d'independència és un objectiu en si mateix, així com una *conditio sine qua non* per aconseguir el reconeixement internacional i/o la interacció sense reconeixement, com mostren els casos d'Eslovènia i Israel.
- **Credibilitat i unitat estratègica.** Procurar i construir credibilitat per al cas s'ha demostrat un objectiu en si mateix, com a factor bàsic que determina l'èxit o el fracàs a l'hora d'assolir altres objectius a nivell internacional, especialment el suport de tercers. En una línia similar, les discrepàncies internes sobre estratègia i tàctiques sovint afecten l'objectiu principal d'una emancipació reconeguda internacionalment. En el cas dels irlandesos, van

discrepar internament sobre si intentar portar a terme els objectius progressivament o de cop, així com pel que fa als mitjans, pacífics o violents.

Relat

- **Sobirania guanyada de facto.** La reclamació per al reconeixement internacional es basa sobretot en la “sobirania guanyada”, quan una entitat estatal ha aconseguit el control efectiu sobre un territori i una població.
- **Discurs nacional i greuges multifactorials.** El punt de partida en la majoria dels casos es basa en greuges històrics, polítics i/o econòmics. En una línia similar, es mostra com un factor fonamental destacar aquells aspectes que són la columna vertebral d'una societat i la seva identitat nacional col·lectiva (llengua, tradicions, literatura, cultura nacional, etc.) argumentant la necessitat d'autodeterminació i sobirania com a instrument per preservar-los, protegir-los i promoure'ls.
- **La democràcia com a eina útil.** Demostrar un suport popular ampli a la independència i destacar els valors democràtics presents en la societat i la forma de govern, també és un argument útil com a part d'una estratègia de reconeixement i/o interacció internacional, com mostren els casos de Taiwan, Somaliland i Eslovènia.
- **Violacions de drets humans i secessió correctiva.** El dret a l'autodeterminació com a "secessió correctiva" per situacions d'opressió passada o present, de violacions massives i estructurals dels drets humans, o de risc potencial d'aquestes, s'ha formulat amb diversos graus d'intensitat com a element de la narrativa internacional per obtenir suport a l'estranger, per exemple en els casos d'Eslovènia, Israel, el Kurdistan iraquià i Somalilàndia. El moviment independentista català també ha utilitzat les violacions dels drets humans sofertes com a eina per mirar de fer que la causa independentista catalana sigui més comprensible i acceptable a l'estranger.
- **Factors d'estabilitat.** La majoria dels casos analitzats mostren un tipus de projecció a l'estranger de forma que deixen clar que no seran factors desestabilitzadors per al sistema estatal internacional si aconsegueixen la independència. En altres paraules, buscant alinear-se amb estats amb interessos de política exterior comuns en comptes de fer-ho amb moviments independentistes de tot el món.
- **Possible interès de tercers.** Exhibir els beneficis potencials de futurs partenariats per a tercers és una altra línia d'argumentació. La forma com Escòcia mostra una postura pro-UE enfront d'un Regne Unit post-Brexit, sent per tant més atractiva per a diversos estats membres de la UE individualment, així com per a la UE com a organització internacional, és un cas que exemplifica aquest punt.

- **Millors pràctiques de governança.** Alguns casos es presenten com a exemples de bones pràctiques des d'un punt de vista del sistema democràtic, de la bona governança o de les polítiques progressistes, projectant una mena de *soft power*. Escòcia destaca les seves polítiques pro-estat del benestar en oposició a les polítiques orientades al mercat del Regne Unit, Taiwan es presenta com una democràcia liberal en contrast amb l'autoritarisme de la Xina continental, mentre que Somalilàndia argumenta les seves institucions governamentals funcionals en contrast amb Somàlia, considerada com un estat fallit.
- **Antic estatus colonial.** En el cas de les antigues colònies, s'empra com a argument pro reconeixement internacional l'antic estatus com a colònia separada, com en el cas de Somalilàndia i la seva reivindicació sobre les fronteres territorials del protectorat britànic.

Entorn geoestratègic i interès exogen

- **Maximització de la geografia.** La consciència de la ubicació geogràfica, i de la importància geoestratègica i els seus actius són factors clau per maximitzar les possibilitats d'interès i interacció de terceres parts, idealment convertint-se en un actor rellevant per a potències regionals i/o globals. Això es pot aplicar en forma d'establiment d'infraestructures estratègiques de defensa o transport, però també en relació amb les rutes comercials i/o migratòries. En una línia similar, és important l'aprofitament de la ubicació geogràfica amb consciència de quines són les necessitats i interessos dels veïns (en el cas del Sudan del Sud, Uganda buscava una zona de separació) i les preocupacions de les potències globals.
- **Aprofitament de la competició global i regional.** La majoria dels casos analitzats han explorat, analitzat i maximitzat les dinàmiques de competició regionals i/o globals, com fa Taiwan aprofitant envers els seus interessos la creixent competència entre la Xina i els Estats Units i molts dels seus aliats. De manera similar, Escòcia va reforçar les relacions amb la UE aprofitant la tensió entre el Regne Unit i la UE.
- **Momentum i narratives predominants.** Aprofitar el momentum i les narratives internacionals contemporànies pot ser utilitzat a favor propi. Irlanda va fer servir els catorze punts de Woodrow Wilson, que incloïen el dret dels pobles a l'autodeterminació, per reforçar la seva causa, tot i que aquests no s'adreçaven al seu cas (cal destacar que Irlanda no va convèncer el president Wilson).
- **Modificació dels incentius externs a través de fets consumats.** Els casos analitzats mostren fins a quin punt les situacions en que el cost de mantenir la unitat estatal ha esdevingut més gran que acceptar la independència, ha estat un factor clau. Això ha implicat establir fets consumats al terreny impossibles d'ignorar, per tal d'alterar l'estatu

quo *ex ante*, i per tant els incentius de tercers pel que fa al conflicte. Això també s'aplica a la possibilitat d'una mediació per part de tercers actors.

Acció Institucional

- **Estructures internacionals de representació.** Abans del reconeixement de la independència, l'establiment d'estructures diplomàtiques o paradiplomàtiques per a interactuar amb les potències que es consideren una prioritat ha demostrat ser efectiu, com van fer Eslovènia i Israel, així com el fet d'interactuar de forma estratègica amb funcionaris clau d'aquestes potències que estan més oberts a considerar el suport a la independència, i poden influir en la postura de les institucions estatals sobre aquesta qüestió. Les institucions de representació a l'estranger sense status diplomàtic formal poden contribuir a aquest objectiu. Per exemple, és el cas dels *offices* de comerç i inversió escoceses *Scottish Development International*, que promouen el comerç, però també projecten cap a l'exterior la realitat diferenciada d'Escòcia. De fet, promoure el comerç i les inversions d'altres països també pot fer que certes potències estiguin més obertes a considerar el reconeixement de la independència, com va passar a Eslovènia amb Alemanya, o a interactuar obertament sense reconeixement formal, com és el cas de Taiwan i Somalilàndia amb la majoria dels països.
- **Representació no diplomàtica.** En aquells casos en què la sobirania *de facto* no és reconeguda per un nombre substancial d'estats, és una pràctica recomanable establir una xarxa d'oficines representatives no diplomàtiques qualificades en països que no reconeixen la independència, com succeeix amb les institucions paradiplomàtiques de Taiwan, que intenten mantenir un protocol semblant a les activitats i status diplomàtics, manifestant així la seva naturalesa com a representants d'un poble i d'un estat.
- **Organismes internacionals de drets humans.** La creació d'un "cas de drets humans" per reforçar la legitimitat de la causa de l'autodeterminació, denunciant les violacions dels drets humans davant d'organismes internacionals, ha demostrat diversos graus d'efectivitat. Per exemple, des de 2019, el Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides, així com diversos mecanismes de drets humans de les Nacions Unides, han emès opinions i decisions condemnant o expressant preocupació sobre les accions repressives de l'Estat espanyol contra el moviment independentista català, i demanant investigacions.
- **Pragmatisme i sentit d'estat.** Les estratègies d'acció institucional d'èxit requereixen pensar com un estat sobirà i actuar com a tal. Prioritzar les interaccions amb estats independents de forma més intensa que amb d'altres moviments independentistes ha resultat essencial, especialment quan es tracta de convèncer països més reticents que l'establiment d'un nou estat no implicarà un fort precedent que altres moviments independentistes puguin utilitzar.

El paper de la diàspora

- **Iniciatives de finançament i diplomàcia pública.** En diversos casos la diàspora ha mostrat ser un actiu útil per contribuir al finançament del moviment independentista, i alhora per promoure accions de diplomàcia pública que ajudin a obtenir majors nivells de suport de l'opinió pública dels estats on es basa la diàspora.
- **Projecció de soft power cultural i educatiu.** En una línia similar, la diàspora pot jugar un paper important en l'establiment de programes d'intercanvi cultural i educatiu on sigui possible, cosa que pot ajudar a millorar i emmarcar una imatge internacional positiva del país. En aquesta línia, la diàspora de Somalilàndia ha jugat un paper significatiu en la promoció de programes d'intercanvi amb universitats i institucions de tot el món per promoure la seva cultura i la història com a realitat diferenciada.
- **Defensa política a favor de la independència.** Reforçar, mobilitzar i connectar la diàspora amb el moviment independentista ha demostrat ser un aspecte vital per a una estratègia d'èxit. Per exemple, Israel va mobilitzar activament la diàspora abans de la seva independència -i continua fent-ho avui dia- a través de l'Agència Juvenil per a Israel i l'Organització Sionista Mundial. De manera similar, el Somaliland Forum impulsa la implicació política i social de la diàspora, la qual cosa és important per al desenvolupament de Somalilàndia.
- **Les accions individuals i a petita escala importen.** La capitalització política de la diàspora ha demostrat ser efectiva, fins i tot si és petita, com va ser el cas d'Eslovènia i la seva petita comunitat a Alemanya que va buscar suport per a la independència allà, o bé construint una estratègia adaptada a la diàspora, com va fer Kosovo.

CaTALOnia
GLOBaL
INSTITUTE

CATALONIAGLOBAL.CAT

@CATALONIAGLOBAL